

ခုဉ်အဲဉ်ယူဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်တၢ်မၤအကျဲသန့

တၢ်ကတဲာ်ကတီၤမၤဂ့ၤထီဉ်က့ၤအီၤ
ဗဲ ၂၀၁၀ နံဉ် လါအီးကထိဘၢဉ်

လၢ

စံာ်ပွဲၤသ့ဉ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
ခုဉ်အဲဉ်ယူဉ်ကညီဒီကလုာ်စာဖိုဉ်ကရ၊
လီၤခၢဉ်သး

ဗဲ လါမ့ၤ ၆ သီ ၂၀၀၉ နံဉ်

လီၤခၢဉ်သးဟဆၢကမံးတံာ်တၢ်အိဉ်ဖိုဉ်အၢဉ်လီၤတူၢ်လိာ်လၢ ခုဉ်အဲဉ်ယူဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်
ကျဲသန့တဘုဉ်အံၤ တၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီမၤထွဲအီၤသ့လံန့ဉ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ခၢ်အဲၣ်ယျာ်-ကညီဒီကလၢၣ်စၢဖျိၣ်ကရၢပၢၣ်လီၤဝဲအထံၣ်ကီၢ်သးအကျဲသန့လၢအမ့ၢ်ကလၢၣ်ဒၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ဒီးကျဲးစးမၤဝဲကလၢၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒီးဒၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒ်သီးပှၤကလၢၣ်ခဲလၢၣ်ပၣ်ယျာ်ဒီးကညီကလၢၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကလၢၣ်တၢ်ထဲသီးတုၤသီးခွဲးယၢ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်ဒီးပှၤကလၢၣ်ခဲလၢၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဒၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ခွဲးယၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခၢ်အဲၣ်ယျာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျဲသန့အံၤထီၣ်ဒၣ်ကလၢၣ်ဒၣ်စိသုးမိၤစီရိၤသန့လၢအဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ကလၢၣ်ဖျၢၣ်ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အခွဲးအယၢ်န့ၣ်လီၤ.

စံၣ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးအဖီလစံၣ်တဘျီအံၤဟဲကဲထီၣ်အသးအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိန့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်စံၣ်စိတဲစိလၢကညီဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤအဲၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, မၤကလၢၣ်အိၣ်ကစု, ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အတၢ်မၤကစုဒီးတုၤမ့ၢ်စံၣ်ပျဲတဖၣ်ကဲထီၣ်လံ, ဒီးဂ့ၤလံလၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်တစုန့ၣ်, ပှၤကလၢၣ်ဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကညီဖိတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အယီၤကဲထီၣ်ပှၤကလၢၣ်ဂၤအတၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ပမ့ၢ်ပပျၢ်တဖၣ်ကတိၤစံၣ်စိတုၢ်ဝဲဒ်အံၤ “သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်ဒီၢ်ကျၢ်”ကညီဖိခိၣ်ယုၢ်” (သစံၣ်ဂုတ်လည်းဆွေး၊ ကရၢၣ်လည်းပြေး)န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ဒ်သီးကညီဖိတဖၣ်ကသ့ၣ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်က့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးသ့ဒီသအဝဲဒ်သီးသုတတုၤဆူပှၤကလၢၣ်ဂၤတဖၣ်အစုပူၤတဂ့ၤအဂီၢ် ပခၢ်အဲၣ်ယျာ်ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ကွဲးပၢၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျဲသန့တဘျီလၢတချုးဒီးလၢ (၁၉၇၄) နံၣ်ခိၣ်ကရဲးအဆၢကတီၢ်ဒီးဘၣ်တၢ်သ့ဒီးအီၤတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်တဖၣ်ဆိတလဲကွံာ်လံအသးအါမးဒီးတၢ်ကွဲးတုၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအပူၤကွံာ်တဖၣ်တဘျီလိာ်ဖိးမံလၢဒီးတၢ်အိၣ်သးမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဘၣ်အယီၤဘၣ်တၢ်ကွဲးကတဲာ်ကတီၢ်က့ၤအသီခဲအံၤတဘျီမ့ၢ်ဒ်သီးကချုးခ့ၢ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤဟီၣ်ခိၣ်ချၢတၢ်ထွဲသိၣ်ယၤသန့ (globalization) ဒီးတၢ်အိးထီၣ်ဟ့ၣ်သန့အယီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟဲမၤဘၣ်ဒီစ့ၢ်ကီးကီၢ်ပယီၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပှၤပၤတၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤမ့ၢ်ဝဲပယီၤကလၢၣ်ဒၣ်စိသုးမိၤစီရိၤတဖၣ်ဒီးလၢမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်တကပၤစံးဝဲလၢအမၤဝဲတၢ်အိးထီၣ်တြးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်သန့သန့က့ၤဟၢတၢ်စီၤတၢ်တၢ်ခဲလၢၣ်ဒီးကလၢၣ်ဖျၢၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဝဲအကလၢၣ်ကလၢၣ်ဒီးတဟ့ၣ်ဒၣ်မိၢ်ကရၢၣ်စံၣ်ခွဲးယၢ်လၢထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်နီတမံၤဘၣ်အယီၤထံကီၢ်အမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်န့ၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်

လဲထီတအိတ်ဘတ်အမဲဉ်ညါလီကဩးကွံာ်ဝဲဒိတ်ဒိတ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီ.

လာတနဲ့အသိခွင့်အပ်ယူင်ဟိင်ခိင်ကပံင်အကျသနူလာတကွဲးသိကဒါကွဲးခဲ
အံးမုၢ်ဒ်သိးကချးခွခါဆာကတီၢ်ဒီးဒ်သိးတက်သ့ဒီသအပပုထုစံဖိဖဲးခးတဖၣ်အဟိင်
ခိင်ကပံင်ဒီးအခွဲးအယာ်န့ၣ်လီၤ. ဖိလစံၣ်တဘျီအံးတၢ်တီၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဆူခွၣ်အပ်ယူင်
ခိကရဲး(၁၄) ဘျီတဘျီလာတကကွၢ်ဆိကမိၣ်, ပံးဖးနီၤဖးဒီး ပာ်ဂံၢ်ပာ်ကျါအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံးခိကရဲးတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်စံၣ်ညီၣ်အာ်လီၤလာတကဆုၢ်အိၣ်ဆူခွၣ်အပ်ယူင်ပ
ဆုၢ်ကမံးတံာ်အတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အသိ, ဖဲလါမုၢ်(၆)သီၣ်၂၀၀၉ နံၣ်အနံၤ, ခွၣ်အပ်ယူင်ပဆုၢ်
ကမံးတံာ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အဆာကတီၢ် ဘၣ်တၢ်အာ်လီၤတူၢ်လိာ်ဖိလစံၣ်တဘျီအံးလာတက
ဆိးကါပံးဂ့ၢ်ဝီမၤထွဲအိၣ်လၢခွၣ်အပ်ယူင်တၢ်စိတၢ်ကမိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဟိၣ်ကဝီတဖၣ်
အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တဖၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်လၢအပၣ်ဃုာ်တဖၣ်

ကဘျံးပၤ

- ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျဲသန့ဒီးတၢ်စံာ်စိၤတဲစိၤ (Background History)..... ၅
- အဆၢဒိၣ် (၁)
ပှၤထူစံာ်ဖဲဒုးဖိအဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်လီၤမၤတၢ်အကျဲဒီးကလီၤ
မၤအါထီၣ်အကျဲတဖၣ်..... ၉
- အဆၢဒိၣ် (၂)
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကလုာ်ကလုာ် (Classification) ၁၂
- အဆၢဒိၣ် (၃)
တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဖိလစံာ်တဘျီအံၤ (Approval of the Policy)..... ၂၀
- အဆၢဒိၣ် (၄)
ဖိလစံာ်အတၢ်တီၢ်ထူ (Slogan)..... ၂၀
- အဆၢဒိၣ် (၅)
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲသန့အတၢ်ပညိၣ်တဖၣ် (Objectives)..... ၂၁
- အဆၢဒိၣ်(၆)
မူဒါတၢ်မၤတဖၣ်(Responsibilities)..... ၂၂
 - (က) ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်မၤအီၤတသ့တဖၣ်
 - (ခ) ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အမူဒါ
 - (ဂ) စံာ်ပျဲလျာ်ဖျးဝဲကျိၤအမူဒါ
- အဆၢဒိၣ် (၇)
တၢ်ဆိးကါပှၤတတၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကျဲသန့
(Regulations applicable to community lands)..... ၂၆

• အဆင့်(၈)	
တန့်ပတင်ဟိုင်ခိုင်အလံာ်အိုင်ကီ (Land Grants).....	၂၇
• အဆင့်(၉)	
ဟိုင်ခိုင်အကလိုင်ဒီးတန့်ပတင်ခွဲးယာ် (Land Title).....	၂၈
• အဆင့်(၁၀)	
ဟိုင်ခိုင်ကစာ်ဒီးတဟိုင်ဆီတလဲအခွဲးအယာ်	
(Land Ownership and Transfer rights).....	၃၂
• အဆင့် (၁၁)	
တဟံးန့ဟိုင်ခိုင်ဒီးတပျဲမပျဲလ (Confiscation of Land and Leases).....	၃၄
• အဆင့်(၁၂)	
ဒိုင်ကမာ်ဒီးစုအိုင်အယုာ်	
(Land debts, Interest rates, Taxes and Other fees).....	၃၆
• အဆင့်(၁၃)	
ဟိုင်ခိုင်ကပံာ်တဂ်ကီ (Land disputes).....	၄၁
• အဆင့်(၁၄)	
တဟံပနီတိုင်တိုင်တဖျးအကျဲ (Agriculture Policy).....	၄၂
• အဆင့် (၁၅)	
တမတင်ဂုထိုင်ပသီထိုင်အကျဲသန့ (Development).....	၄၄
• အဆင့်(၁၆)	
ပဟိုင်လီလံာ်အိုင်ကီသုတဖိုင်ဒီးဟိုင်ခိုင်ကစာ်	
ဘိုင်လူပိုင်မထွဲလံာ်အိုင်ကီတင်ဘျဲတဖိုင်.....	၄၆
• လံာ်အိုင်ကီအဒိဒီးလံာ်ဖျဲတင်အဒိတဖိုင်.....	၅၂

ဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသနူဒီးတၢ်စံင်စိးတဲစိး

ကညီတၢ်ဟံးဆါလၢအဆါထၢင်ဝဲလၢကလုာ်ဒံင်ခိန်ကရၢင်စံင်အကျဲသနူအဖီခိန်အံၤ
ဖဲတၢ်ဟံးဆါအဆါကတီၢ်တၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသနူအတၢ်ပညိၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ
ဒ်သးတၢ်ကထီၣ်ဒါဝဲဟိန်ခိန်ကစၢ်အကျဲသနူ. ကတြိဝဲဒ်သးပုၤလၢဟိန်ကဝီၤအချာသုတဟဲ
မၤန့ၢ်ဘၣ်ပုၤထူလံၤအဟိန်ကဝီၤပုၤဟိန်ခိန်ကပံင်ဘၣ်ဒီးတၢ်ကမၤတၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤဟိန်ခိန်
ကပံင်ကျဲသနူဒ်သးတၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်လၢပုၤထူစံင်ဖီဒီးပုၤထံဖီကီၢ်ဖီအဂီၢ်ကအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်တိၢ်ဟံးဝဲအံၤကကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲ အဂီၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤအပူၤ
တၢ်မၤအီၤကသုအဂီၢ်အဆိကတၢ်တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါဝဲဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသနူအတၢ်
စံင်စိးတဲစိးန့ၣ်လီၤ.

ကျဲသနူတၢ်စံင်စိးတဲစိးဘၣ်တစိးတၢ်အိၣ်သးအဖုၣ်

တချုးဟိန်ခိန်ကစၢ်မိၤဟိန်ခိန်သနူအစိးကဲထီၣ်ဒ်ဘၣ်န့ၣ်ဒ်တၢ်စံင်စိးတဲစိး
ဟံးဖျါဝဲအသးကညီဖီတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤ, ကီၢ်ပယီၤလၢလီၤခံကတၢ်ဖဲတချုးခရံၣ်နံၣ် ၇၃၉
နံၣ် ဒီးမၤအိၣ်ဘၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင် သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်ဘၣ်တၢ်မုၢ်မုၢ်ခုၣ်ခုၣ် ယံၣ် ၂၀၀ နံၣ်
ဝံၤအလီၤခံတလၢမိ, ပယီၤမိတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဂုၢ်န့ၣ်ဝဲကညီဖီတဖၣ်အဟိန်ခိန်ကပံင်အယိ
ကညီဖီအဟိန်ခိန်ကပံင်တဖၣ်လီၤမၤကွံာ်က့ၤဝဲဒၣ်ဆူတလၢ, ပယီၤမိတဖၣ် အစုပူၤဒီး က
ညီဖီတဖၣ်ကဲထီၣ် တလၢ, ပယီၤအကုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအပူၤကွံာ် ၁၂၆၁ နံၣ်န့ၣ်မိ
ဟိန်ခိန်ကစၢ်သနူဟံးထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အခါတလၢ, ပယီၤစိးပၤတၢ်အစိးလၢအ
မ့ၢ်အနီၤရဲထၣ်စိးပၤ, သံၤဘီစိးပၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဟံးလီၤအတၢ်ဘျးလၢ ဟိန်ခိန်က
စၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲစိးပၤဒီး ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စိးတၢ်ကမိၤအဂၤတဖၣ်လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအပၤ
ဘၣ်ဝုၢ်, ပုၤလၢအပၤဘၣ်ဒုသဝီဒီးဟိန်ကဝီၤအစကီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိထံ
ကီၢ်အစိးပၤအတၢ်စိးတၢ်ကမိၤဒီးအတၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင်မ့ၢ်တၢ်တမံၤယိအယိတၢ်ကိး
အီၤလၢမိၤဟိန်ခိန်သနူန့ၣ်လီၤ. ကညီဖီတဖၣ်တနီၤပုၤဖျးအသးဒီးစိးပၤတၢ်ပၤတနီၤ
အိၣ်လၢ စိးပၤတၢ်ပၤ အဖီလၢတဖၣ် ကဲထီၣ်ဟိန်ခိန်ကစၢ် ကုၢ်လၢကဘၣ်လဲၤမၤ န့ၢ်စိးပၤအ
တၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၁၈၈၅ နံၣ် အဲကလံးဒီးပယီၤတၢ်ဒုးသၢဘျီတဘျီဝံၤ ကီၢ်ပယီၤဒီးတဘျီတၢ်မၤ
န့ၢ်ပၤဘၣ်အီၤလၢအဲကလံးဒီးလနံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲကလံးဒီးလနံၣ်ပၤကီၢ်ပယီၤအံၤ

သုဝေဟင်္ဂီခိင်ကပံင်ကျသနူခဲခါ လာအမုာ် ဟိင်ခိင်ကစာ်မိဟိင်ခိင်သနူဒီး မိအိင်ယာသနူ
ဟ်ဖျိင်သနူခဲခါလာတခါယီန့င်လီၤ. လာပုၤထူစံာ်ဖိအဂီၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဟဲအိင်ထီၣ်ဝဲဒၣ်
တဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ် ၆ ၁၈၅၀ တုၤလၢ ၁၈၇၃ နံၣ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်အါထီၣ်
ဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ဘုအအ့ၢ်ကၢ်အါထီၣ်ဝဲတုၤလၢ ၁၀.၇၁၅.၄၂၉ အ့ၢ်ကၢ်ဒီးတၢ်
ထုးထီၣ်ဆါဘၣ်ဘုဆူထံၤဂၢ်ဂၢ်တနံၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ဘုအစၢ် ၄၀၀.၀၀၀ တၢ်န့ၣ်လီၤ. ၆
၁၈၇၆ နံၣ်န့ၣ်ဟိၣ်ခိင်အခိတၢ်ဘျးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒီးလၢသဲစးတၢ်ဘျးဝဲန့ၣ်အပူၤစံးဝဲဒၣ်လၢတၢ်
မုာ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်လၢဟိၣ်ခိင်တက့ၢ်အဖီခိၣ်လၢ ၁၂ နံၣ် ဒီး တၢ်မုာ်ဟ့ၣ်အခိကိးနံၣ်ဒဲး
န့ၣ်ကန့ၢ်ဟဘၣ်ဟိၣ်ခိင်အဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိလၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒ်အံၤအယီၤ ပုၤထူစံာ်ဖိတဖၣ်
ဂုၢ်ကျဲးစးမၤန့ၢ်သကိးဟိၣ်ခိင်လီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒိဖျိလၢအဲကလံးဒိလနံၣ်ဟဲကိးန့ၣ်
ကီၢ်အ့ၤယၣ်ကလံးထံးပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ခွဲးတံလၢကထုးထီၣ်န့ၢ်ပုၤထူစံာ်ဖိလၢအလိၣ်ဆိစ့
တဖၣ်ဒီးဟံးအိၣ်က့ၤဝဲလၢအအ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ခွဲးတံဒီးပယီၤကျိၣ်စ့ကစၢ်တဖၣ်ဟ့ၣ်လိာ်လီၤ
ပုၤထူစံာ်ဖိတဖၣ်အစ့လၢဟံးန့ၣ်အိၣ်က့ၤဝဲအအ့ၢ်စ့၁၀၀ ဘး တနံၣ်အအ့ၢ် ၆ ဘးတနီၤ
စ့ ၁၀၀ ဘး တလါအအ့ၢ် တဘးလွံာ်ဘဲတုၤလၢတနံၣ်၃ ဘး န့ၣ်လီၤ. ၆ န့ၣ်အခါဘုအပူၤ
အိၣ် ၁၀၀ တီၣ် စ့ ၁၀၀ ဘးတကးဘၣ် ကျိၣ်ပနံၣ်စတံၣ်တြါသၢၣ်တခိခိးဂဲၤလိာ်ကွဲးဘု
အပူၤဒီးပုၤထူစံာ်ဖိတဖၣ်ကမၢ်ထီၣ်အါထီၣ်အါထီၣ်ဒီးလိးက့ၤဝဲတန့ၢ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤကွံာ်အ
ဟိၣ်ခိင်ကပံင်တဖၣ်ဆူစ့ကစၢ်အစုပုၤန့ၣ်လီၤ. စ့ကစၢ်တဖၣ်ကဲထီၣ်က့ၤဟိၣ်ခိင်ကစၢ်န့ၣ်
လီၤ. ဟိၣ်ခိင်ကစၢ်တဖၣ်အံၤအိၣ်တုၢ်အိၣ်ကလီၤက့ၤပုၤထူစံာ်ဖိတဖၣ်ဒီးပုၤထူစံာ်ဖိတဖၣ်
ဘၣ်နးဘၣ်ဖျိတပယုာ်ယီၤန့ၣ်လီၤ.

တူကော်ပယီးနွ်တၢ်သဘျၢဝံအလီၤခံ ဖဲ ၁၉၄၈ နံၣ်အပူၤ ဖါလံမဲဒ် မိၣ်ကရူၣ် စံၣ် ဖဆပလ အပဒိၣ်န့ၣ်ဘၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤဒီးပၣ်လီၤဝဲတၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်က ပံၣ်ကျဲသန့န့ၣ်လီၤ. ဖဆပလပဒိၣ်စံးဝဲလၢသၢကမတၢ်နီၤလီၤက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်လၢအမၤ န့ၣ်ဝဲလၢကီၢ်ချၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အအိၣ်ဆူထံဖိကီၢ်ဖိကမ္ဗါအအိၣ်လီၤဖဲ ၁၉၅၇-၅၈ နံၣ်အပူၤ ဘီးဘၣ် ရၤလီၤဝဲလၢ ဟီၣ်ခိၣ် အ့ၣ်ကၢ် ၃၃ ကလီၢ်ဘျဲၣ် လၢတနံၣ် အတီၢ်ပူၤ နီၤလီၤ ဟ့ၣ်လီၤ ကွံာ်ဝဲဆူပူၤထူဖံဖိစုပူၤဝံလံန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်အတၢ်နီၤလီၤက့ၤဟီၣ်ခိၣ်အံၤမ့ၢ်ဒ်ဟီၣ် ခိၣ်ကစၢ်ကဒဲကဒဲနီၤလီၤလိာ်က့ၤအသးဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆါဘုပွၤဘုဆူကီၢ်ချၢတ ခီအိၣ်ဒ်တၢ်အထိးနါလၢပူၤထူဖံဖိတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ပွၤဘုလၢပူၤထူဖံဖိ အအိၣ်ဘု၁၀၀တီၣ်န့ၣ် ပွၤဝဲတအါန့ၢ် ၂၅၀ဘး ဘၣ်ဆါက့ၤဝဲတခီဘု ၁၀၀ တီၣ်၁၀၀၀ ဘး တုၤ ၁၅၀၀ ဘး န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၁၉၆၂ လါမးရး ၂ သီ တုလီဝဲဆူ မဆလ အစီတခိစံးဝဲလၢကမတၢ်လၢပု ထူစံးဖဲဒုးဖိအဂီၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲပုထူစံးဖဲဒုးဖိကီၢ်စံးစၢဖျိၣ်ကရၢဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဝဲ တၢ်မၤဆၢကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်စုလီၤယုာ်ကရၢ, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤစ့, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤဘုဒီးတၢ် တီၢ်ကျဲတၢ်သုတၢ်သၣ်(စီမံကိန်းသီးန့ၢ်)ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်တၢ်ဆါတၢ်ပွၤတခီအဝဲသ့ၣ်ဖျါတၢ်ယၢ ဝဲခဲလၢာ်လီၤ. ဒီးပာ်လီၤဝဲတၢ်ဘျၢလၢ (ပြည်သူပိုင်) ပုလၢအမၤစံးန့ၣ်ကဲထီၣ်အစံးလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤကညီဖိလၢအစံးလီၤပျဲလီၤအါတဖၣ်လီၤမၤကွံာ်ဂီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တကး ဘၣ်လၢတၢ်လဲၤဆါဘုအဂီၢ် မၤယၢထီၣ်လၢပာ်ဒီး မ့ၢ်တၢ်ပွၤဘုတခီယီၤသံယၢဝဲလၢဘု ၁၀၀ တီၣ် ၃၀၀ ဘးန့ၣ်လီၤ. ယုဆုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲမုၤဒါပျဲဘု(တာဝန်ကျင့်စပါး) တအ့ကၢ် ၁၅ န်တုၤဘုန့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၉၈ နံၣ်လၢစးပထုဘၢ် ၁၈သီအနံၤ ၈၀တ ထီၣ်ဟံးန့ၢ် က့ၤထံကီၢ်အတၢ်စိတၢ်ကမီၤဒီးလီၤခဲလဲက့ၤအမံၤဆူ နအဖ န့ၣ်လီၤ. ဒီးမၤသီထီၣ်က့ၤတၢ် ဘျၢလၢပာ်လီၤဝဲဖဲ-

၁. မဆလ စီ ၁၉၇၄ နံၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးသဲစးတၢ်ဘျၢအဆၢ ၁၈ စံးဝဲ “ထံကီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ် ခိၣ်ကစၢ်ထဲတဂၤဇီၤလၢအကပၤဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်ယၢၤခဲလၢာ်ခဲဆုလၢအအိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ,ဟီၣ်ခိၣ်ဖိလၢမ့ၢ်ဂ့ၤ,လၢအအိၣ်လၢထံဖဲခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ,ထံဖိလၢမ့ၢ် ဂ့ၤ,လၢကလံၤကျါမ့ၢ်ဂ့ၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲလၢာ်ခဲဆုန့ၣ်လီၤ.”

၂. (နအဖ)အဒိကလုာ်အတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်(အမျိုးသားညီလာခံ) လၢကမၤဝဲအံၤ, လၢအကူာ် အကဒါ ၂၅ (က), ဖဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဂ့ၢ်အပူၤ, လၢတၢ်ကထၢန့ၣ်အီၤလၢ ထံကီၢ်ဂံၢ်ခိၣ် ထံးသဲစးတၢ်ဘျၢစံးဝဲ “ထံကီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲလၢာ်, န့ၣ်ဆၢၣ်အိၣ်ယၢၤလၢ အအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဖိခိၣ်ဒီးအဖိလၢခဲလၢာ်, လၢထံဖဲခိၣ်ဒီးထံလၢခဲလၢာ်, လၢက လံၤကျါခဲလၢာ်,လၢအအိၣ်ဝဲလၢထံကီၢ်အကီၢ်ဆၢအတက့ၢ်ပူၤခဲလၢာ်အကစၢ်ထဲတ ဂၤဇီၤန့ၣ်လီၤ.” တကးဒ်ဘၣ်ပာ်လီၤစ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျၢလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤတတိတၢ်သုၣ်လီၤ တၢ်သုၣ်တၢ်ပျးမ့ၢ်တပျဲဘၣ်န့ၣ်ပာ်ပနီၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်ပုၤတဒိကန့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (စည်းကမ်းပျက်လယ်)ဒီးဟံးကွံာ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်အပျါဝဲလၢအဆၢတဖၣ်လၢအဖိခိၣ်အသိး ဟီၣ်ခိၣ်ခဲလၢာ်မ့ၢ်ပဒိၣ်အတၢ်အသိး, ပုၤနီၢ်တဂၤတန့ၢ်ပၤဘၣ်ဝဲဘၣ်ဒီးပုၤထူစံးဖိတဖၣ် အိၣ်ဒ်လၢအအိၣ်ဒီးအခွဲးလၢကသုၣ် အိၣ်ပျးအိၣ်ဘၣ်တၢ်လၢအဟီၣ်ခိၣ်ဇီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤဟီၣ်ခိၣ်တခါလၢတၢ်ထံၣ် န့ၢ်အီၤလၢတၢ်မၤထီၣ်တၢ်သုၣ်အိၣ်ပျးအိၣ်တၢ်အတၢ်ဘျၢ ဒ်အဖိလၢတခီပဒိၣ်ဟံးန့ၢ်ကွံာ်ဝဲ

သုတဘျီယီန့ၣ်လီၤ.

၁. ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢအမၤအိၣ်တွံၣ်တခါ, တမၤအိၣ်ဝဲလၢဘၣ်လၢအတအိၣ်ဒီးအဂ့ၢ်အကျိၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်.
၂. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအမၤအိၣ်တွံၣ်အံၤ ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးလၢပုၤကကဟဲမၤအိၣ်အီၤ.
၃. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအမၤအိၣ်တွံၣ်အံၤ, ဆါအိၣ်ဝဲ, ပိၣ်လီၤဝဲ, မ့တမ့ၢ်ဆီတလဲဝဲဆူပုၤလၢအိၣ်တဆီ.
၄. အဝဲတကဲလၢပုၤထူစံၣ်ဖိတကလၢဘၣ်အယီ.
၅. အဝဲတသ့ၣ်ဝဲတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိအကလုာ်ကလုာ်လၢပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အီၤဘၣ်အယီ.
၆. အဝဲဒၣ်တဆါန့ၢ်ပဒိၣ်လၢတၢ်သုတၢ်သၣ်လၢပဒိၣ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အီၤအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးအပျဲထီၣ်ပျဲထီဘၣ်အယီမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဆၢကတီၢ်အတက့ၢ်လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, အလုာ်အပွၤလၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်န့ၢ်အီၤအသီးမ့ၢ်ဂ့ၤ, အယီန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီပုၤထူစံၣ်ဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အါမးဘၣ်တၢ်ဟံးဆူၣ်န့ၢ်ကွံာ်အီၤလၢပဒိၣ်, လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲ (နအဖ) အစီဝဲအံၤလၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်လိးအလုာ်အပွၤနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၁

ပုၤထူစံၣ်ဖဲးစုးဖိတဖၣ် အဟိၣ်ခိၣ်လီၤမၤတၢ် အကျဲးဒီးကလီၤမၤအိၣ်အကျဲးတဖၣ်

၁. မၤမဆါတနံၤညါအံၤပုၤထူစံၣ်ဖိတဖၣ်အစံၣ်လီၤပုၤလီၤတဖၣ်ဟါမၤကွၢ်ဝဲလၢကျဲးအကလုာ်ကလုာ်အဖီလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(က)နအဖ သုးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ကွၢ်ဝဲဖူဖိသဝီဖိအဟိၣ်ခိၣ်ကပံၤ, စံၣ်ဒီးအတၢ်ဖံးတၢ်မၤလီၤတဖၣ်လၢအတလိးဝဲအပွၤနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ခ) ပုၤထူစံၣ်ဖိတဖၣ်နအဖခိၣ်နတဖၣ်ပၢ်ပနီၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢကသုၣ်တၢ်ဖျးတၢ်အသိးမၤဝဲတထီၣ်ဘးဘၣ်အယိနအဖအပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ကွၢ်အဟိၣ်ခိၣ်ကပံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ခိဖျိလၢနအဖ အသုးတဖၣ်မဆူၣ်မစိးတၢ်အါမံၤအယိ ဖူဖိသဝီဖိတဖၣ် မၤအိၣ်ကုၤအစံၣ်အပုၤတချုးတဒးဘၣ်ဒီးဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်သံးတၢ်စ့အဖီခိၣ်ဘၣ်ဆါဆူၣ်ကွၢ်အဟိၣ်ခိၣ်ကပံၤစံၣ်လီၤပုၤလီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ)ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့တဖၣ်(ပၢ်ဃုာ်ဒီးကီၢ်ချၢပုၤတရူးဖိ)လၢကမၤမုၢ်ကျိၣ်ဝဲကွၢ်တၢ်မၤလီၤဒီးတၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်ဟးလုၤပွၤဝဲပုၤဖူဖိသဝီဖိထူလံၤတဖၣ်အဟိၣ်ခိၣ်ဒီးဟ့ၣ်ဝဲအပွၤလၢအဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ပုၤဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်အလိၣ်ဘၣ် ကျိၣ်စ့အဖီခိၣ် ဆါအိၣ်ကွၢ်အဟိၣ်ခိၣ်ကပံၤဒီး ကထီၣ်ကုၤပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့, ပုၤလၢလီၤယံၤအဟိၣ်ခိၣ်ကပံၤန့ၣ်လီၤ.

၂. လီၤဆီၣ်တၢ်ကညိကီၢ်စံၣ်အပူၤပုၤထူစံၣ်ဖိ, ဖူဖိသဝီဖိထူလံၤတဖၣ်အဟိၣ်ခိၣ်လီၤမၤအိၣ်အကျဲးတဖၣ်အဖီလၢအသိးလီၤ.

(က) နအဖ အသုးတဖၣ် ဟဲထီၣ်ဒုးတၢ်လၢကညိကီၢ်စံၣ်အပူၤ ဆုၤန့ၣ်လီၤအသုးလၢဟီၣ်ကဝီၤပူၤအိၣ်အယိဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်မၤထီၣ်ဒါပုၤက

ညီတော်ခွဲးတော်ယာ်, တာ်မာဆုန်မာစီးတာ်အကလုာ်ကလုာ်အယိယကဲထီၣ် ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိလၢထံလီၤကီၢ်ပုၤဒီးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲလၢကွီၣ်တဲၣ်ကီၢ်အပူၤ လီၤ. ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိဒီး ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ အဟီၣ်ခိၣ်, စံာ်ပျဲတဖၣ်အိၣ်တုာ် ကွံာ်ဝဲအဖိခိၣ် (နအဖ) သုးတဖၣ်ဟဲကိးန့ၣ်လီၤအကမုာ်, ဆီလီၤန့ၣ်ဝဲအလီၤ အကျဲအယိပုၤဒူဖိသဝီဖိထူလံၤတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဘၣ်လီၤမာ်ကွံာ်ဝဲ န့ၣ်လီၤ.

(ခ) တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအိၣ်က့ၤလၢ (နအဖ) သုးတၢ်ပာ်အဖိလၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢအပူၤ ကွံာ်အိၣ်ဒၣ်ထဲဒူဖိသဝီဖိထူလံၤတဖၣ်အလီၤအကျဲလီၤ. မ့မ့ၢ်ခဲအံၤပုၤလၢ လီၤယံၤလၢအမ့ၢ်ကလုာ်ဂတဖၣ်ဟဲန့ၣ်အိၣ်ဆိးဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် လၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲ ဒီးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ်ပာ်တုာ်ကွံာ်ဝဲတဖၣ်အယိ ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အံၤကဲထီၣ်က့ၤပုၤအသီလၢမ့ၢ်ပုၤကလုာ်ဂအတၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ခိဖျိလၢ (နအဖ) သုးတဖၣ် ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်အယိ ဒူဖိသဝီဖိတနီၤယုာ်ကွံာ်ဝဲဒ်ပုၤ ဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဖိဒီးပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအသိးဒီးဒူဖိသဝီဖိလၢအတယုာ်ကွံာ်တခီ ဆါအိၣ်ကွံာ်ပုၤလၢအယုာ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဆူပုၤအသီလၢအဟဲန့ၣ်လီၤဟဲလၢ လီၤယံၤတဖၣ်အအိၣ်အယိအကစၢ်လၢအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်က ပံာ်လီၤမူလီၤမာ်ကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ဃ) ဟီၣ်ကဝီတနီၤတၢ်လုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ထူ, စၢ်ထးဒီးအဂတဖၣ်အိၣ်ဝဲအ ယိပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ဒီးခိပနံၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူဟီၣ်ကဝီပုၤဒီးခူၣ်ထူဒီးစၢ်ထး တဖၣ်အယိဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၤဘၣ်ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တကးဘၣ်မၤဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကိးခိၣ်ဃၢန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ဝဲတရံးတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

၃. ဆူမံာ်ညါကညီကီၢ်စံာ်အပူၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လီၤမာ်အါထီၣ်အကျဲတဖၣ်မ့ၢ်ဒ်အဖိလၢ အသိးလီၤ.

(က) ကီၢ်ပယိနအဖပဒိၣ်ဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်အပဒိၣ်အတၢ်ဘၣ်သးအဖိခိၣ်အိၣ်ဒီးတၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢကတုထီၣ်ထံတမၢ်တဖၣ်လၢယိၣ်လီၤကျိၣ်ဒီးထံကျိၣ်အဂတဖၣ် အိၣ်ဝဲအသိးတၢ်တိာ်ကျဲတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ်ပုၤဟီၣ်ကဝီဖိအစံာ်လီၤပျဲလီၤ

ဟိန်ခိန်ကပံင်ဒီးသုဂ်ပုဂ်လုဂ်ဒိန်ပွါဒိန်တဖန်ကဟးဂီလီမိကွံင်အါမးန့ဉ်လီၤ.

- (ခ) နအဖပဒိန်ဒီးကွီၣ်တဲၣ်ပဒိန်အဘျဉ်စးအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်သးလၢကမၤဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်တိၣ်ကျဲးဒိန်(contract farming)တဖန်အသိးတၢ်တိၣ်ကျဲးအံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ်ပုၤလၢတၢ်ချၢတဖန်ကဟဲန့ၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ကဟဲန့ၣ်အိၣ်ဆိးဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်လၢကညီကီၢ်စၢ်အပူၤအယီၤဟိန်ခိန်ကပံင်အါမးကကဲထီၣ်က့ၤပုၤဂၤအတၢ်သ့ၣ်ပုၤဒီးခိန်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ကဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဟးဂီၤဝဲစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.
- (ဂ) မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဟိန်ကဝီၤတဖန်ကီၢ်ပယီၤနအဖပဒိန်ပၢ်ပနီၣ်ဝဲလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ မ့ၢ်ဝတံၢ်ဒီး ဖၣ်အၣ်အသိး တၢ်တိၣ်ကျဲးဒိန်အံၤ မ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ်ဖူဖိသဝီဖိထူလံၤအဟိန်ခိန်ကလီၤမိကွံင်အါမးန့ဉ်လီၤ.
- (ဃ) တၢ်ဘျုးထီၣ်ကျဲးမုၢ်ကျဲးဘိးဒီးမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်တိၣ်ကျဲးကအိၣ်ဒီးဝဲအါမံၤလၢနအဖပဒိန်တိၣ်ပၢ်ဝဲလၢကမၤဝဲလၢကညီကီၢ်စၢ်ပူၤအိၣ်ဝဲအသိးတၢ်တိၣ်ကျဲးအံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်န့ၣ် ပုၤလၢတၢ်ချၢကဟဲန့ၣ်ဝဲဂီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပၤဆူကညီကီၢ်စၢ်အပူၤဒီးဖူဖိသဝီဖိထူလံၤတဖန်အတၢ်လီၤတၢ်ကျဲးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလုၢ်လၢ်ထူသနူတဖန်ကလီၤမုၢ်လီၤမိကွံင်အါမးစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၁၃၂

ဟိန်ခိန်ကပံာ်အကလုာ်ကလုာ် (Classification)

၁. **ဟိန်ခိန်အကလုာ်** (Type of Land)

(က) သန့်ပျံ့လွှာ (Reserved areas)

သုဉ်ပျံပျံကွီန့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတခါလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ပၣ်ပနီၣ်ဃာ်ဝဲသုဉ်လုၢ်ဒိၣ်ပျံ
ဒိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သုဉ်လုၢ်ဒိၣ်ပျံဒိၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်သုဉ်ပတံၣ်,
သုဉ်ဖျိးသုဉ်မးအဂုၤအဂၤတဖၣ်အိၣ်အလီၤတကးဘၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမံၤတဖၣ်အိၣ်စ့ၢ်
ကိးဝဲလီၤ. သုဉ်ပျံပျံကွီၤပူၤန့ၣ်တၢ်ဖဲးအိၣ်ခးမ့ၢ်ဂုၤ, တၢ်မၤထီၣ်တၢ်သုဉ်တၢ်ဖျးအလီၤမ့ၢ်
ဂုၤတသ့ဘၣ်. တၢ်လၢအအိၣ်လၢသုဉ်ပျံပျံကွီၤပူၤဝဲလၢာ်ဘၣ်ဃးဒီးသုဉ်ပျံဝဲကွီၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ဆန်ဖိကီဖိပျံ့ကွီ (Wildlife Protected areas)

ဆဉ်ဖိကီဖိပျံကွီန့ဉ်မ့ဟီဉ်ကဝီသ့ဉ်ဒိဉ်, ဝဉ်ပျံအိဉ်အလီတခါလၢထံကီ
ပဒိဉ်ပာ်ပနီဉ်ယာ်ဝဲဆဉ်ဖိကီဖိအကလုာ်ကလုာ်တဖဉ် က့အိဉ်ဆိးအလီန့ဉ်လီၤ. ဆဉ်
ဖိကီဖိပျံကွီအပူတၢ်အိဉ်ယၢအကလုာ်ကလုာ်တဖဉ်ဘဉ်တၢ်တြီအိဉ်ဒ်သိးတၢ်သုတလံၤ
မၤဟးဂီတဂ့န့ဉ်လီၤ. ဆဉ်ဖိကီဖိပျံကွီစ့ကီးအိဉ်လၢသ့ဉ်ပျံဝဲကျိအတၢ်တီခိဉ်ရိဉ်
ဝဲအပူလီၤ. တၢ်ပာ်ဒဉ်အိဉ်အမ့တၢ်ကွၢ်ကီဆဉ်ဖိကီဖိအလီမ့ဂ့တၢ်ပာ်ကီဆဉ်ဖိကီ
ဖိအလီမ့ဂ့န့ဉ်လီၤ.

(ဂ) တၢ်လဲၤဟးကသုၣ်အလီၢ် (National Park)

မုံတော်လီၢ်တခါလၢကီၢ်ပယီၤပူၤမုၢ်ဂုၤ,ကညီကီၢ်စံၣ်အပူၤမုၢ်ဂုၤ,တၢ်လီၢ်လၢတၢ်ကပၣ်ပနီၣ်အီၤတၢ်လဲၤဟးကသုၣ်အလီၢ် (National park) တအိၣ်ဒီးဘၣ်. တၢ်လီၢ်ဒီးအံၤသ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်ဝဲသ့ၣ်ပျၢ်လၢတၢ်တဘၣ်ထိးဘူးဘၣ်. တၢ်တဘၣ်ခးအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢဘၣ်. တၢ်ပၣ်အီၤတၢ်ကွၢ်ကိဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်လၢအအိၣ်ဒ်န့ဆၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. မုံတၢ်လီၢ်တခါလၢတၢ်ဟးကသုၣ်ကသိးဒီးလဲၤကွၢ်ကိတၢ်ဘၣ်တ့ၣ်န့ဆၣ်အတၢ်သံတၢ်လၢတဖၣ်ဒီးအိၣ်ဘျးအိၣ်သၢအဂီၢ်တၢ်လီၢ်တခါန့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ် (Agriculture Land)

တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်အံၤလၢပကညီကီၢ်စဉ်ပူၤတၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးဟီၣ်ခိၣ်လၢကညီကီၢ်စဉ်လီၤကဝီၤလၢထံဖိကီၢ်ဖိမၤအိၣ်ညီန့ၣ်ဝဲသ့တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်အဖီလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(င) တၢ်သုၣ်ဘု မ့တမ့ၢ် တၢ်သုၣ်ဘုလၢထံအါအလီၤ

(Paddy or wet rice farmland)

တၢ်သုၣ်ဘုလၢထံအါအလီၤဟီၣ်ခိၣ်သ့တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်စံာ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢထံန့ၣ်အလီၤဒီးထံအိၣ်အါအလီၤလၢတၢ်သုၣ်အိၣ်ဘုလၢတၢ်စူၤခါကိးမ့ၢ်န့ၣ်ဒီးသ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၂) တၢ်မၤအိၣ်ဘုလၢထံစူၤအလီၤ (Dry rice farmland)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်သုၣ်အိၣ် ဖျးအိၣ်ဘုလၢကစၢ်ကပၤလၢတၢ်ဘဲအကြးဒီးဒုးကဲထီၣ်က့ၤဝဲဒ်စံာ်ယီၤသ့ (contour farming & agro forestry) သုၣ်အိၣ်ဘုကိးမ့ၢ်န့ၣ်ဒီးတပူၤလီၤလီၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်လၢထံတန့ၢ်အလီၤလၢတၢ်သုၣ်အိၣ်ဘုကိးန့ၣ်ဒီးသ့တဖၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢတၢ်မၤအိၣ်ဘုလၢထံစူၤအလီၤဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) ဟီၣ်ခိၣ်နီၣ်ထံဒိၣ်ဘၢအိၤဖဲတၢ်စူၤခါအဆၢကတီၢ် (Silt farmlands floods in rainy season)

ဟီၣ်ခိၣ်နီၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလဲၣ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးထံကျိကၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒ်အံၤသ့တဖၣ်ဘၣ်တနံၣ်န့ၣ်ထံဒိၣ်ဘၢအိၤဘၣ်ဆၣ်ဘၣ်တနံၣ်န့ၣ်ထံတဒိၣ်ဘၢအိၤဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်ထံအိၣ်ကွးကွၢ်အိၤလၢကဟးဂီၤကွၢ်န့ၣ်တအိၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်ခိဖျိလၢထံဒိၣ်ဘၢအိၤတဘျီတဘျီအယီၤအဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွၣ်ဂ့ၤဝဲအယီၤတၢ်ကိးအိၤလၢဟီၣ်ခိၣ်နီၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၄) တၢ်သုၣ်ကျဲၣ်ကျိဟီၣ်ခိၣ်ကရၢ် (Mix croplands)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တဖၣ်သုၣ်လီၤတၢ်ထုၣ်တၢ်ဘိ, တၢ်ဒီးတၢ်လၢအကလုာ်ကလုာ်လၢပုၤသုၣ်ကျဲၣ်ကျိအိၤသ့တဖၣ်လၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဆါဝဲအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤသ့တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢတၢ်သုၣ်ကျဲၣ်ကျိဟီၣ်ခိၣ်ကရၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၅) တာ်သူတ်သၢ်ကျိးအဟီၣ်ခိၣ် (Orchards)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤလၢပုၤသ့ၣ်လီၤတာ်သူတ်သၢ်အကလုာ်ကလုာ်လၢတာ်ဆါအိၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်အိၣ်အိၤမ့ၢ်ဂ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢတာ်သူတ်သၢ်ကျိးအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တာ်သူတ်န့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဘိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၆) တၢ်ဖဲးခးအဟီၣ်ခိၣ် (Shifting agricultural land)

ခးန့ၣ်အါတက့ၢ်တၢ်ဖဲးခးအိၤလၢဖူသဝီၤပုၤတဝါအဟီၣ်ခိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံာ်ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤဒီးတၢ်ဖဲးခးန့ၣ်တုၤအနီၣ်တဆံးမးအဝီၤစီးက့ၤတဘျီအယီဟီၣ်ခိၣ်အညၢ်ပုၤထီၣ်ချုးဒီးဘုဂ့ၤထီၣ်ဘိဒီးဘုလၢအိၣ်ဝဲလၢပုၤဖဲးခးဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မဆါတနံၤညါအံၤခိဖျိပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်အယီသၢန့ၣ်တုၤယၢ်န့ၣ်တၢ်ဖဲးကဒါက့ၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၇) တၢ်ပျဲအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်အလီၢ် (စားကျက်မြေ) (Grazing land)

မ့ၢ်ဖူသဝီၤပုၤတဝါတဖုဟ်ပနီၣ်ယၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢပုၤသဝီၤဖိတဖၣ်ကလဲၤပျဲအိၣ်သကိးအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်အလီၢ်ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဆၣ်အိၣ်အလီၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်ပုၤတဝါမ့ၢ်တသူလၢအိၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဆၣ်လီၢ်ဘၣ်န့ၣ်တာ်သူက့ၤအိၤလၢတာ်သူတ်ပျးအလီၢ်သ့ဝဲလီၤ.

(၈) ဟီၣ်ခိၣ်ကီၤယၢ် (Protected Agriculture Land)

ဟီၣ်ခိၣ်ကီၤယၢ်န့ၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤလီၢ်ကဝီၤလၢဘၣ်တၢ်ဆိတလဲအိၤဆူတာ်သူတ်တၢ်ပျးအလီၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အုၣ်သးလၢတာ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တအိၣ်နီတမံၤလၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤအပူၤဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ပုၤလၢအမၤတုၤဝဲတဂၤန့ၣ်တြီယၢ်ပုၤအဂၤလၢကဟဲန့ၣ်လီၤမၤဝဲလီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်အံၤအလံာ်အလဲၢ်တအိၣ်ဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ကီၤယၢ်န့ၣ်တာ်ဆါအိၤပွၤအိၤ, ဆိတလဲအိၤဆူပုၤဂၤအစုပုၤ, ဒီးလဲလီၤအိၤဒီးဟ့ၣ်လီၤတာ်န့ၣ်သါမ့ၢ်ဂ့ၤတသ့ဘၣ်.

(၉) ဟီၣ်ခိၣ်တြီယၢ်အချၢ (Outside Protected Area)

ဟီၣ်ခိၣ်တြီယၢ်အချၢစံးတာ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကွီၤ, သ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤ,

တၢ်လဲၤဟးကသုၣ်အလီၢ် (national park) ဒီးပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအဟီၣ်ကဝီၤ အချၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(င) ပုၤတၢ်ဟီၣ်ခိၣ် (Community Land)

မ့ၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်တခါလၢအဘၣ်ဃးဒီးဒူသဝီပုၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်ဒီးတမ့ၢ်ပုၤနီၢ် တကၢအတၢ်ဘၣ်, တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်. အိၣ်ဝဲဒီးဒူသဝီဟီၣ်ကဝီၤအဆၢ မ့ၢ်တမ့ၢ် ဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲကိးဝဲလၢကီၢ်ဆၢလၢအဟံၣ်ပနီၣ်ဃာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဟီၣ်ကဝီၤတခါ လၢပုၤတၢ်ပုၤအပုၤတၢ်ဖိတဖၣ်ကသုၣ်သကိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(စ) တၢ်ဖးဒုးဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ် (Shifting agricultural land)

ဒုးန့ၣ်အါတက့ၢ်တၢ်ဖးဒုးအီၤလၢဒူသဝီပုၤတၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. လၢအ ပုၤကွံာ်ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၢ်ဒီးတၢ်ဖးဒုးန့ၣ်တုၤအနံၣ်တဆံးမးအဝီၤစီးက့ၤတဘျီအ ဃီဟီၣ်ခိၣ်အညၣ်ပုၤထီၣ်ချးဒီးဘုဂ့ၤထီၣ်ဘီဒီးဘုလၢအိၣ်ဝဲလၢပုၤဖးဒုးဖိတဖၣ်အ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မုၢ်မဆါတနံၤညါအံၤခိဖျိပုၤကညီ အနီၣ်ဂံၢ် အါထီၣ်အဃိ သးနံၣ်တုၤယဲၢ်နံၣ်တၢ်ဖးဒုးကဒါက့ၤအီၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၂) ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤ (Community forest)

ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤတၢ်တဖၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဃာ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢ ကဟံၣ်ဃာ်သ့ၣ်ဝၣ်ဒီးကတဲာ်ကတီးက့ၤသ့ၣ်, ဝၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကသုၣ် ဒီးကတီးသကိးဝဲလၢအဟံၣ်အဃိတၢ်လိာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဝဲဒီးသ့ၣ်ပုၤဝဲ ကျိလိလိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပတံထီၣ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤလံာ်အုၣ်ကီၤအဂီၢ်ဒ်သ့ၣ်ပုၤ ဝဲကျိလိအပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်ဘျီတၢ်န့ၣ်ကျဲအိၣ်အသိးကီၢ်ဆၣ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျး ဝဲကျိလိပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါကသမံသမိးဝဲဒီးအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ကွဲးလံာ်အိၣ်ထွဲတဘျီ လၢပုၤတၢ်အတၢ်ဃုထီၣ်အံၤဆူကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပုၤဝဲကျိလိအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) တၢ်ပျဲအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်အလီၢ် (စားကျက်မြေ) (Grazing land)

မ့ၢ်ဒူဖိသဝီဖိ ပုၤတၢ်တဖၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဃာ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤ လၢပုၤသဝီဖိတဖၣ်က လဲၤပျဲအိၣ်သကိးအဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်မ့ၢ်ကျိၢ်ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဆၣ်အိၣ်အလီၢ် လၢဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤအပုၤန့ၣ်လီၤ.

(၄) တၢ်သွၣ်ခိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဒီးပှၤလိဟီၣ်ခိၣ် (Grave land)

တၢ်သွၣ်ခိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ န့ၣ်သဝီပှၤတဝါအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢဒုသဝီဖိတဖၣ် ပၤပၤနီၣ်ဃာ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢဒုသဝီဖိတဖၣ်မ့ၢ်သံဒီးလဲၤခူၣ်လီၤသကိးလိာ်အသးတၢ်လီၤ (မ့တမ့ၢ်) ကုၢ်လိာ်အသးတၢ်လီၤတတိၤအယိတၢ်ကိးအိၤလၢတၢ်သွၣ်ခိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤလိအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢတၢ်လဲၤပၤဖျိၣ်ပှၤသံတဖၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအသူတၢ်ဝဲလၢအအိၣ်မူအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၅) တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါဒီးတၢ်စုၢ်တၢ်န့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ် (Religious land)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢဒုသဝီဖိတဖၣ် ပၤပၤနီၣ်ဝဲဒီး လဲၤမၤထီၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲမ့တမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တခါခါဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတၢ်စုၢ်တၢ်န့ၣ်အလီၤတခါခါန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၆) တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်

ပှၤတဝါတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတဖုရဲၣ်ကျဲၤပၤပၤနီၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢကသု ဝဲလၢပှၤတဝါတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတဖုအဂီၢ်တၢ်ဖျးန့ၣ်မ့ၢ်ပှၤလၢအမၤတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်သုဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါအတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၇) န့ၣ်သဝီဟီၣ်ခိၣ် (Village land)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တကဝီလၢပှၤတဝါဖိသ့ၣ်တဖၣ်တ့ၣ်ထီၣ်အဟီၣ်ခိၣ်အယိအါဖျၢၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤတကဝီန့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢဒုသဝီဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၈) ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲပျံၤကျိၤ

မ့ၢ်ဝဲဒုသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပၤပၤနီၣ်ဃာ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢအကြးအဘၣ်တတိၤလၢကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲထီၣ်ပၤစၢအလီၤဒီးသ့ၣ်လီၤအါထီၣ်သကိးဝဲဒၣ်သ့ၣ်ထူၣ်အကလုာ်ကလုာ်လၢအဂ့ၤကသံၣ်ကသီဒီးဖဲလိာ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်တဘျီလၢလၢန့ၣ်လဲၤဟံးန့ၣ်သကိးဝဲဒၣ်ဖဲတၢ်လီၤအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲပျံၤကျိၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

(စ) ဟိပ်ခိန်လၢအဘၣ်ထွဲတၢ်ကရၢကရိဒီးပှၤတဝၢအဟိပ်ခိန်

ဟိပ်ခိန်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကရၢတၢ်ဆါဟံၣ်ကရၢလၢပဒိၣ်မၤထီၣ်န့ၢ် ထံဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်မ့ၢ်ဂုၤပဒိၣ်ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိမၤသကိးမ့ၢ်ဂုၤဒီးကဲဘျုးလၢန့ၣ်သဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ် န့ၣ်မ့ၢ်ဟိပ်ခိန်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကရၢကရိဒီးပှၤတဝၢအဟိပ်ခိန်န့ၣ်လီၤ.

(ဆ) တၢ်ကရၢကရိဟိပ်ခိန်

ထံကီၢ်ပဒိၣ်မ့ၢ်ဂုၤ ကရၢသဘျုးလၢအမၤတၢ်လၢပှၤတဝၢအဂီၢ်မ့ၢ်ဂုၤ ဒီးကရၢကရၢလၢ မၤတၢ်ကဲဘျုးလၢပှၤတဝၢဒီးပှၤထူစံၣ်ဖဲဒုးဖိအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢၢ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အ လီၤအကျဲတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကရၢကရိအဟိပ်ခိန်န့ၣ်လီၤ.

(ရ) ကီၢ်ဘူခိန်“တိဃခိန်, ဃုၣ်ခိန်”ဟိပ်ကဝီ

မ့ၢ်ဟိပ်ခိန်တခါလၢတၢ်သ့ၣ်အီၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟိပ်ခိန် လီၤဒ်အံၤတကလုာ်န့ၣ်အိၣ်ဒၣ်ထဲလၢ်ဖိမဲးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဟိပ်ခိန်အညၣ်တအိၣ်ကဲးဆိး ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ည) မဲးမ့ၢ်ခိန် (Desert land)

မဲးမ့ၢ်ခိန်န့ၣ်လၢကညီကီၢ်စၣ်ပှၤတအိၣ်ဘၣ် မ့ၢ်တၢ်လီၤတခါလၢအိၣ်ဒၣ်ထဲမဲးဒီး တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်တဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(တ)မိကီၢ်, မိခုၣ်(ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမံၤတဖၣ်အကသံၣ်လီၤ)

မိကီၢ်, မိခုၣ်အဟိပ်ခိန်အံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၤတခါလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် က့ၤအိၣ် သကိးမိမ့ၢ်ဂုၤ, အီၤသကိးထံမ့ၢ်ဂုၤတၢ်လီၤတခါ န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤအံၤအိၣ်လၢပှၤပူၤအိၣ်ဒီး ထံမုၢ်ဒီးနီၣ်ဖိ မံၤဖိ မဲထီၣ် ဖဲအတရူဒီး ထံကလိာ်အပူၤအိၣ်ဒီး မဲးဟိတဖၣ်လၢ အမ့ၢ်ဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိအကသံၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ.

(ထ)လူၤခိန်“ခွဲခိန်”

မ့ၢ်တၢ်လီၤတခါလၢအအိၣ်လၢကစၢ်ဒီးခိန်ဒီးသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိတမဲထီၣ်ကဲးဆိးဘၣ်အိၣ် ဒၣ်လုၤတက့ၤဒီးမဲထီၣ်ဒၣ်ထဲနီၣ်ယါခိန်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တဂ့ၤလၢ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဒ) ဟိပ်ခိပ်မူ (Unstable Land)

ထံကျိကန်နံတော်သူဉ်တုးကရုာ် (River bank gardens)

မုာ်ဟိပ်ခိပ်လၢထံကျိစၢ်သး (ကီး) ထံကန်နံယၢ်ပယၢ်ပတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သူအိၤ သ့ဒုၣ်ဖဲတၢ်ယီၤထီၣ်(တၢ်စူၤထံလၢာ်)အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟိပ်ခိပ်လီၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်အါ တက့ၢ်အိၣ်ဂၢၢ်ကျၢၤဒုၣ်စ့ၤန့ၣ်ဒီးဆိတလဲအသးသ့, အိၣ်လီၤ မ့တမ့ၢ် လဲၢ်ထီၣ်သ့ခိဖျိထံ အိၣ်အိၤလၢထံကျိကန်နံယၢ်ခိယၢ်ခိဖဲထံဒိၣ်ဘၢတၢ်ဝံၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(န) ဟိပ်ခိပ်အသံ (Stable Land)

ဟိပ်ခိပ်အသံစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲစံာ်ကျိးကရုာ်ဟိပ်ခိပ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟိပ်ခိပ်တဖၣ်အံၤ မ့တမ့ၢ် ဘၣ်လၢထံအိၣ်ကွးလီၤတၢ်န့ၣ်အိၣ်ဒုၣ်ထီၣ်ဘိလီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ပတၢ်ပုၤတဂၤတဂၤ (ပိုင်ဆိုင်ခွင့်) သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ပ) ထံနိပ်ဟိပ်ခိပ်

ထံနိပ်ဟိပ်ခိပ်န့ၣ်မုာ်ဟိပ်ခိပ်တကလုာ်လၢအအိၣ်အါတက့ၢ်လၢတၢ်ပၤခိပ်ဟိပ်ကဝီၤဒီးနိပ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲတဖျၢၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံနိပ်တနီၤဘၣ်ထွဲဒီးထံကီၢ်ပဒိၣ်အိၣ်ဝဲဒီးမ့မုာ်ထံနိပ်တနီၤဘၣ်ထွဲဒီးပုၤထူလံၤဖိအိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲန့ၣ်လီၤ. ထံနိပ်ဟိပ်ခိပ်ခဲလၢာ်အကပိာ်ကပၤအပျၢ်(၁၀၀)ဝးဝးန့ၣ်တၢ်တဘၣ်ဒုးကဲထီၣ်တၢ်သူဉ်တုးဖျးအလီၢ်ဘၣ်. ပုၤလၢအလဲၤမၤဝဲတဂၤလၢလၢန့ၣ်ဟိပ်ကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါကဟံးဂ့ၢ်ဝီၤဟိပ်ကဝီၤတၢ်ဆၢတၢ်အိၣ်အသးသ့န့ၣ်လီၤ. ထံနိပ်ဟိပ်ခိပ်အံၤဘၣ်ထွဲဝဲဒီးဘၣ်ဖိၣ်မၤညၣ်ဝဲၤကျိန့ၣ်လီၤ.

၂. ဟိပ်ခိပ်ကစၢ်ဒီးတၢ်ဆိးကါဟိပ်ခိပ်

(Ownership of land, and land usage)

(က)ပုၤထူလံၤဖိဟိပ်ခိပ်ကစၢ် (Native Land Owner)

ပုၤထူလံၤဖိဟိပ်ခိပ်ကစၢ်န့ၣ် လၢကညီကီၢ်စၢ်အပူၤ ပုၤကလုာ်တကလုာ်လၢအအိၣ်ဆိးတၢ်ဝဲလၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအစိၤလံၤလံၤတကးဘၣ်ပုၤလၢအဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးတၢ်လၢကညီကီၢ်စၢ်အပူၤတချုးလၢ ၁၉၈၈ နံၣ်လံၤလံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မုာ်ပုၤထူလံၤဖိဟိပ်ခိပ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ခ)အဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ် (Patriotic landowner)

အဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်စံးတၢ်န့ၣ် (၁) မ့ၢ်ပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲတၢ် ကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိၣ် ကရၢ (KNU) ခိဖျိဟ့ၣ်တၢ်ခိၣ်တၢ်သွဲဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဂ့ၤဂ့ၤ (၂) မ့ၢ်ပုၤလၢမၤတၢ်လၢ (KNU)ဝဲၤ ကျိၤဝဲၤဒ့ၤ. (၃) မ့ၢ်ပုၤတၢ်တၢ်ကရၢကရီၤ လၢအမၤတၢ်ကဲဘျူးလၢ ခုၣ်အဲဒ်ယုၣ် ကရၢ ဒီးထံ ဖိ ကိၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ် (၄) မ့ၢ်ပုၤလၢအမၤစၢ်တၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဆၢတုၤလီၤတီၤလီၤ (၅) ကွၢ်ဆိကမိၣ် န့ၢ်တၢ်လၢပုၤထူစံာ်ဖဲးခုးဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်တအိၣ်လၢကမၤအိၣ်ဝဲဘၣ်တဖၣ် (၆) ကွၢ်ဆိက မိၣ်န့ၢ်တၢ်လၢပုၤမၤငါအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ် ဒီးဟံးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အလဲစ့ၤ (၇) တဒီးန့ၢ် ဘၣ်ပုၤထူစံာ်ဖဲးခုးဖိဒီးသဝီဖိတဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်က့ၣ်သးကါအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၢ်ပုၤဒီးသိးတၢ် ဂ့ၢ် နွံထံၣ်အံၤအကျါမ့ၢ် ပၣ်ဃုာ်ဒီး တဆူးသ့ၣ်အိၣ်ညၣ်လၢပုၤ ထူစံာ်ဖဲးခုးဖိတဖၣ်အဖိခိၣ် ဘၣ်မ့ၢ်အဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ပုၤတၢ်ချၢဖိစံးတၢ်န့ၣ် (An Outsider)

တမ့ၢ်ပုၤပၤမုၢ်ဖိဘၣ်, တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးအဲဒ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီ လၢအဟဲန့ၢ်လီၤအိၣ်ဆိးလၢကညီကိၢ်စဲၣ်ပုၤ စးထီၣ် ဖဲ ၁၉၈၈ နံၣ်အလီၢ်ခံသ့ၣ်တဖၣ်တၢ် တပၢ်ပနီၣ်အိၣ်လၢပုၤပၤမုၢ်ဖိဘၣ်. ပုၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အခွဲးတ အိၣ်ဘၣ်. သ့ဒ်ထဲဟံးမၤလဲအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်သိးတၢ်ပၢ်ပနီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

(ဃ)ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတတိတတြၢ် (Unfair land owner)

မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တဖၣ်လၢ အိၣ်ဒီးအဟီၣ်ခိၣ် လီၢ်အါတီၤဒီး တဒိသ့ၣ် ဒိသးလၢ ပုၤထူ စံာ်ဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ် အဂီၢ်ဒီးဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်ဆူပုၤထူစံာ်ဖဲးခုးဖိလၢ အဖျိၣ်တဖၣ်အအိၣ် ဒီးဟံးန့ၢ်တၢ်အထိးနါလၢတတိတတြၢ်ခိဖျိဟံးန့ၢ်ဝဲအလဲတလၢအခး တဖၣ်န့ၢ်ပုၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ပၢ်ပနီၣ်အိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတတိတတြၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၃

တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်ဖိလၢစံၣ်တဘျုးအံၤဒီးဟံး
ဂ့ၢ်မၤထွဲအီၤသ့အတၢ်ကိၢ်
(Approval of the Policy)

ခွင့်အပ်ယူပိုင်ဟိန်ခိုက်ကပံင်တၢ်မကျသန့တၢ်ဘျုးတဘဉ်အံၤဘဉ်တၢ်အါဂီၢ်လီၤတူၢ်လီၤ
အီၣ်လၢ KNU EC ဖဲလါမ္ဗာ(၆)သီၣ်၂၀၁၉နံၣ်အနံၣ်အဖီ၊ စးထီၣ်မုၢ်တနံၣ်အံၤဘဉ်တၢ်
ဆီးကါဟံးဝှံဂီၢ်မၤထွဲအီၣ်သ့လၢ KNU အစီကမီၤအိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤဖဲလၢကအပူၤန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၄
ဟိန်ခိုင်ကပံင်အကျဲသန့်အတင်ထိုင်ထူ (Slogan)

ခုနစ်ဆယ့်တစ်နှစ်ကပတ်တော်မအကျသန့တော်တော်ထူ - ပှပှမုၢ်ဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကအိၣ်လၢပှပှမုၢ်ဖိအစုပှ (Land to the Native People) (ဌာနေလူထု ဌာနေမြေ ပိုင်ရေး) ပှပှမုၢ်ဖိန့ၣ်မ့ၢ်ပှသ့ၣ်တဖၣ်လၢအိၣ်ဆိးတွံၢ်လၢပကညီကီၢ်စံၣ်အပူၤလၢပူၤလၢကစၢတုၤ ခဲအံၤလီၤ. ကျဲသန့အံၤအတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢပမၤအီၤန့ၣ်ကအိၣ်ဒ်ဝဲလၢပစုပှဒီးသုတတုၤလၢပှမၤအစုပှတဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤမ့ၢ်ဝဲ globalization အစီတကးဘၣ်(နအဖ)သုးမိမိရီၤပတၢ်တခီအိၣ်ဒီးအသန့လၢကမၤလီၤ. မၢ်ကွံာ်ကလုာ်န့ၣ်အဆံးတဖၣ်ခဲလၢာ်လၢအပၣ်ဃုာ်ဒီးကညီဖိတဖၣ်အယီၤကျဲအိၣ်ဝဲအါမးလၢကညီဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကကဲထီၣ်ပှမၤကလုာ်ဂၤအတၢ်ဒီးကညီဖိကလီၤမၢ်ကွံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ကျဲသန့လၢအမ့ၢ်ပှမၤစံာ်ဖိတပျဲကွံာ်အဟီၣ်ခိၣ်လၢအမၤဝဲဘၣ်အခိၣ်တယၢ်အဖိခိၣ်ဒ်သိးတၢ်ကသ့ဟံးယၢ်ပှယၢ်က့ၤပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂီၢ်တၢ်ဘျီဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျဲသန့ဆူ “ပှပှမုၢ်ဖိအဟီၣ်ခိၣ်ကအိၣ်ဝဲလၢပှပှမုၢ်ဖိအစုပှ” လီၤ. ဒ်သိးပှမၤကလုာ်ကသ့ၣ်ညါနီၤဟံၤပကျဲသန့တဘျီအံၤ, အိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ဟံးယၢ်ပှယၢ်ဝဲဒ်သိးပှသုတတုၤမၤန့ၣ်အတၢ်တဂ့ၤအဂီၢ် အလီၤအိၣ်လၢတၢ်ကကဲနီၤဟံၤပထုၤစံာ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၅

ဟိန်ခိန်ကပံင်အကျသနူအတံပညိန်တဖန် (Land policy Objectives)

စံပ်ပျဲသျှ်ဖျးဟိန်ခိန်ကပံင်အကျသနူအံၤမုၢ်ကျဲတဘီလၢကမၤစၢၤကၤညီပျဲထူ
စံပ်ဖဲဒုးဖိတဖန်ဒ်သိးကသ့ဒီသအကၤအဟိန်ခိန်ကပံင်ဒီးအိန်ဒီးတံၢ်သျှ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်လၢ
တံၢ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်ကၤအိၤဒ်သိးသုတတုၤဆုပျဲအဂၤတဖန်အစုပူၤတဂ့ၤအဂီၢ်ဒီး
မၤဂၤထီၣ်ပသီထီၣ်ကၤစံပ်ပျဲသျှ်ဖျးအတံမၤအကျိၤအကျဲလၢအမ့ၢ်ယုၢ်ကတံၢ်ဂၤထီၣ်
ပသီထီၣ်အဂီၢ်,ပၤလီၤတံၢ်ပညိန်တဖန်မ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဟိန်ခိန်ကပံင်အကျသနူတံပညိန်တဖန် (Land policy Objectives)

ဒ်သိးပျဲပၤမုၢ်ဖိတဖန်ကအိန်ဒီးတံၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်အဟိန်ခိန်ကပံင်အိန်ဒီးတံၢ်ဘၣ်တံၢ်ဘၣ်
အဂီၢ်. စံပ်ပျဲသျှ်ဖျးဝဲကျိၤခဲၣ်အဲၣ်ယုၢ်ဟိန်ခိန်ကပံင်တံၢ်မၤအကျဲသနူအံၤအတံပညိန်
မ့ၢ်ဝဲတံၢ်ကမၤဂၤထီၣ်တံၢ်ပၤဆုကီၢ်သုလုၤအဟိန်ခိန်ကပံင်အကျသနူတံၢ်န့ၣ်ကျဲလၢအဘၣ်
လိာ်ဖိးမံၤဒီးကီၢ်သုလုၤပူၤတံၢ်အိန်သးတဖန်ခိဖျိ-

- တံၢ်မၤလီၤတံၢ်တံၢ်ပၤပနီၣ်ဟိန်ခိန်အကလုာ်ဒီးတံၢ်ပၤပနီၣ်ဟိန်ခိန်လၢတံၢ်မၤ
အိၣ်အိၣ်သ့/တသ့တဖန်
- တံၢ်မၤလီၤတံၢ်ဝဲကျိၤဘၣ်ထွဲအဟိန်ခိန်တဖန်ဒီးပျဲန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်တဖန်အ
မူဒီးတံၢ်လၢကဘၣ်မၤထွဲဝဲတဖန်
- တံၢ်ပၤပနီၣ်ဟိန်ခိန်အက့ၢ်အဂီၢ်ဒီးတံၢ်ပၤဆုတံၢ်ဘျုးတဖန်
- တံၢ်ပၤပနီၣ်ပျဲတဂၤန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင်အလဲၢ်အထီတဖန်
- တံၢ်မၤလီၤတံၢ်တံၢ်န့ၢ်ပၤဟိန်ခိန်အလံာ်အက့ၢ်အဂီၢ်ဒီးအကျိၤအကျဲတဖန်
- တံၢ်ပၤပနီၣ်ပျဲဆါဟိန်ခိန်, ဒီးတံၢ်ဒီးလဲၤလီၤဟိန်ခိန်အခွဲးအယၢ်ဒီးအကျိၤ
အကျဲတဖန်
- တံၢ်ဟံးန့ၢ်ဒီးကဟုကယၢ်ကၤဟိန်ခိန်ကပံင်အကျိၤအကျဲတဖန်
- တံၢ်မၤလီၤတံၢ်တံၢ်ဒီးလဲၤလီၤဟိန်ခိန်ဒီးတံၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖန်

- တပ်ပင်လီတပ်ပာဆုဟိန်ခိန်ဒီးဟိန်ခိန်အခိတဖန်
- တပ်ပင်ပနီတပ်ဟံးနီကျိန်စုလာတပ်သုတပ်ဖျးအဂီၢ်စုအဆုန်ဒီးတပ်သုတပ်လီၤ ဘျါလီၤဟိန်ခိန်တပ်ဂံၢ်ကိအကျိၤအကျဲတဖန်
- ဒီးတပ်ပင်ပနီပုၤလၢအနီၤပာဘၣ်ဟိန်ခိန်သု/တသုတဖန်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိန် ၆

မူဒါတပ်မၤတဖန် (Responsibilities)

၁. ဟိန်ခိန်အကလုာ်ကလုာ်ဒီးမူဒါလၢတပ်ပာဆုရဲၣ်ကျဲအီၤအဂီၢ် (Responsibility and parameters for regulating land classifications of land management agencies)

(က) ဟိန်ခိန်လၢတပ်မၤအီၤတသုတဖန်,

ဟိန်ခိန်ကဝီၤလၢတပ်တြီယာ်အီၤအမုၢ် (၁) သုၣ်ပျံၤကျိၤ (၂) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိပျံၤကျိၤ (၃)တပ်လဲၤဟးကသုၣ်အလီၢ်(၄)ပုၤတဝၢသုၣ်ပျံၤ (၅)မိခုၣ်မိကီၢ်ဒီး(၆)ကသံၣ်သုၣ်ဂံၢ်ဝၣ် စဲပျံၤကျိၤတဖန်န့ၣ်တပ်သုအီၤလၢတပ်သုတပ်ဖျးအလီၢ်အဂီၢ်တသုဘၣ်. တပ်တိထီၣ်စံာ်အ သီမုၢ်ဂုၤ တပ်ဖဲးခးမုၢ်ဂုၤတပ်မၤထီၣ်တပ်သုတပ်ဖျးလီၢ်အသီမုၢ်ဂုၤတသုဘၣ်. မ့မုၢ်စံာ်ပျီလၢ အိၣ်ထီၣ်တုၢ်လံၤဟိန်ခိန်ကဝီၤအံၤတဖန်အပူၤတချုးတပ်ပင်ပနီဟိန်ခိန်ကဝီၤအံၤဒီးဘၣ်န့ၣ် ကဘၣ်တပ်ပာဆုအီၤလၢသုၣ်ပျံၤကျိၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ပုၤတဝၢဟိန်ခိန် (Community Land)

ပုၤတဝၢဟိန်ခိန်အမုၢ် (၁) တပ်ဖဲးခးဟိန်ခိန် (၂) တပ်သုၣ်ခိန်ဒီးပုၤလိဟိန်ခိန် (၃) တပ်ဘျီတပ်ဘါဒီးတပ်စုၢ်တပ်န့ၣ်ဟိန်ခိန် (၄) တပ်ပျဲအိၣ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်ဟိန်ခိန် (၅) ပုၤတဝၢသုၣ်ပျံၤ (၆) ကသံၣ်သုၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲပျံၤကျိၤ (၇) ဖူသဝီဟိန်ခိန်ဒီး (၈) တပ် ဘျီတပ်ဘါ, တပ်စုၢ်တပ်န့ၣ်ဟိန်ခိန်, ဟိန်ခိန်အံၤသုၣ်တဖန်န့ၣ်ဘၣ်တပ်ကွၢ်ထွဲဒီးပာဆု အီၤလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢလီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခုၣ်အဲၣ်ယျုၣ်ဝဲကျိၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီး ဟိန်ခိန်ကပံာ်တဖန်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲဒီးဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအီၤန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) မဲးမိုခိၣ်, ကီၣ်ဘူခိၣ်, တီဃဲခိၣ်, လူခိၣ်, ခွံခိၣ်, ဃဲၣ်ခိၣ်, ဟီၣ်ကဝီ

- ဟီၣ်ခိၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤဆုၤအီၤလၢခၢၣ်အံၤယုၣ်ဝဲၤကျိၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ် (Agriculture Land)

- တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဟီၣ်ခိၣ်အံၤမ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီလၢတၢ်တြီၤယၢ်အချၢခဲလၢန့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဆိးကၢအီၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်သ့ၣ်ဒီးဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲပၤဆုၤအီၤလၢကီၢ်သ့ၣ်လုၤစံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လီၢ်ကဝီစံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကသမံၤသမိးက့ၤဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးဒ်ဟီၣ်ကဝီတၢ်အိၣ်သးအသိးဟ်ပနီၣ်က့ၤဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂. ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အမူအဒါ (Land Ownership Responsibilities)

- (က) ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်ကဘၣ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ်အိၣ်ဒီးအီၤခဲလၢလၢကဒုးဟးထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်လၢအဟီၣ်ခိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.
- (ခ) ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်န့ၣ်မၤအဟီၣ်ခိၣ်ဒ်ဝဲမ့ၢ်တသ့တန့ၢ်ဘၣ်ဒီးကဘၣ်ဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်ဆူပုၤထူစံၣ်ဖိအဂၤလၢကမၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဂ) ဒ်သိးတၢ်ဒီသတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်သုတအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဒီးပုၤမၤလဲအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်အဘၣ်စၢ်အဂီၢ်ကဘၣ်မၤလံာ်ဃံးဃာ်လၢအိၣ်ဒီးပုၤခံၤအတၢ်အုၣ်သးဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်ဆူကီၢ်သ့ၣ်လုၤစံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤလၢကရူၢ်, ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်ရူၣ်ဘၣ်ထွဲအပတီၢ်ပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. (လၢလံာ်ဃံးဃာ်အပူၤန့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးပုၤအုၣ်သးခံၤ, ပုၤဒီးလဲလီၤဟီၣ်ခိၣ်တဂၤ, ပုၤမၤလဲအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဂၤအတၢ်ဆဲးလီၤအမံၤန့ၣ်လီၤ)
- (ဃ) ဖဲလၢတၢ်အိၣ်တက့ၤတလၢအဆၢကတီၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်န့ၣ်ကီၢ်သ့ၣ်လုၤစံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤကသမံၤသမိးက့ၤဝဲဒီးကဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ်လၢကဘၣ်ဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်ဆူပုၤထူစံၣ်ဖဲဒုးဖိအဂၤအစုပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢအမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တသ့တချုးသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်လၢလၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ-
 - (၁) ပုၤလၢအမၤစၢ်အထံအကီၢ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီးမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်တချုးဘၣ်တဖၣ်
 - (၂) ဝိၣ်မုၣ်ဒီးဖိသၣ်လၢအပၢ်တအိၣ်, အဝၤတအိၣ်လၢကသ့ၣ်အိၣ်စၢ်အတၢ်လၢအ

- (၃) ပုလဲမတော်လက်ကိုင်သူလူပေခိုင်တော်ပတော်ပြေးဝဲကျီလဲတအိုင်ဒီးဆာကတီလဲကမအိုင်ဟိုင်ခိုင်တဖန်
- (၄) ပုလဲဝီအပုမတော်ဖိဒီးပုအကလဲအမတော်လဲပုတတော်ဘဉ်ဘျူးတဖန်ဟိုင်ခိုင်လဲအန့ဟဘဉ်ဝဲဒီးတမဲတဖန်
- (၅) ကိုသရဉ်ဒီးပုကိုင်ဘဉ်ကိုင်သူလဲအိုင်ဒီးအဟိုင်ခိုင်လဲတမဲတဖန်
- (၆) ပုလဲပုလဲအိုင်ဒီးအဟိုင်ခိုင်ဘဉ်ဆဉ်မမုာ်ကျီဝဲကွာ်တမဲအကဒီးတမဲအဟိုင်ခိုင်တဖန်
- (၇) ပုလဲအမတော်လဲတဘဉ်တဘါလဲအမအိုင်အဟိုင်ခိုင်တတုတချူးဘဉ်တဖန်

အဲဒါကလုပ်ဟိင်ခိင်ကစာအိင်ဒီးအခွဲအယာ်လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်အဟိင်ခိင်ကပံာ်၊ တၢ်ဘျီထီၣ်ထံဘီ (မ့တမ့ၢ်) ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ဖျးတၢ်တီၢ်ကျဲၤလၢအမ့ၢ်နံၣ်ဖျၢၣ်နံၣ်ထီတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအကလုာ်ကလုာ်လၢအမ့ၢ်တူၢ်ယံာ်ခိးကျဲၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

(က) စံပြုသူများ၊ ကျွဲအိုင်ခံအမှုအခါလကပတ်လီတော်သိပ်တော်ဘျာလကမလဲလီထိပ်တော်သူတော်များအလီလထံဖိကီဖိကမျှအဂီ၊

(၁) လာသုဉ်ပျံပျံကွီ၊ ဆဉ်ဖိကီဖိပျံကွီ၊ တာလဲဟးကသုဉ်အလီ၊ ခီးပုတတဟိဉ်ခိဉ်အမုဉ်သုဉ်ဂံဝဉ်စပျံကွီ၊ ပုတတသုဉ်ပျံ၊ တာသုဉ်ခိဉ်ခီးပုလီဟိဉ်ခိဉ်၊ တာဘုဉ်တာဘါခီးတာစုဉ်တာနဉ်ဟိဉ်ခိဉ်၊ နုသဝီဟိဉ်ခိဉ်၊ တာပျံအိဉ်ဆဉ်ဖိကီဖိအိဉ်ဆဉ်လီ၊ ခီးဟိဉ်ခိဉ်လအအိဉ်ခီးအကစလီလီဆိဆိအဟိဉ်ခိဉ်အဟိဉ်ကဝီပုတဖဉ်နုဉ်တာဇးအိဉ်ထိဉ်တော်သူတော်များအလီအသီတသုဘဉ်၊

(၂) ပုထုစံဖိလအအိဉ်ဘူးခီးဟိဉ်ကဝီလထးသုဉ်တဖဉ်အဟိဉ်ခိဉ်လကမအိဉ်ဝဲအဂီတအိဉ်ဘဉ်တဖဉ်နုဉ်ကဘဉ်ပတံထိဉ်ဝဲဆုစံပြုသူများ၊ ကျွဲအအိဉ်ခိဉ်သီးတကရဲဉ်ကျဲနုဉ်အီဟိဉ်ခိဉ်လကမအိဉ်ဝဲအဂီနုဉ်လီ၊

- (၃) ပျံ့ထူစွာဖိလှာအတတ်ဖုံးအိပ်မအိပ်အလီတအိပ်ဘဉ်တဖဉ်န့ဉ်စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိကဘဉ်ရဲဉ်ကျဲန့ဉ်တၢ်လၢအဂီၢ်လီၤ.
- (၄) စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိန့ဉ်ကဘဉ်ဟ့ဉ်ဆိပျံ့ဟ့ဉ်ဖိတဖဉ်အခွဲးအယၢ်လၢကန့ဉ်ဟဘဉ်တၢ်သျှဉ်တၢ်ဖျးလီၤအသိတဖဉ်န့ဉ်လီၤ.
- (ခ) စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိန့ဉ်အိဉ်ဒီးအမူအဒါလၢကဘဉ်ဆိလီၤပာ်လီၤန့ဉ်က့ၤဟီဉ်ခိဉ် လၢကညိဖိလၢဘဉ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးခိဖျိတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အသိတဖဉ်န့ဉ်လီၤ.
- (၁) စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိကဘဉ်ရဲဉ်ကျဲန့ဉ်ပျံ့ဟ့ဉ်ဖိလၢအအိဉ်တၢ်ဒီးအဟီဉ်ခိဉ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဆိလၢကယုၢ်က့ၤအဟီဉ်ခိဉ်ဒဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ.
- (၂) စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိကဘဉ်ရဲဉ်ကျဲန့ဉ်ပျံ့ဟ့ဉ်ဖိလၢတအိဉ်ဒီးအဟီဉ်ခိဉ်တဖဉ်ဒ်သိးကအိဉ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဆိလၢကဒီးန့ဉ်ဟီဉ်ခိဉ်အဂီၢ်ဒဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ.
- (၃) ပျံ့ထူစံာ်ဖဲးဒုးဟ့ဉ်ဖိလၢအဖျိဉ်အယၢ်လၢတအိဉ်ဒီးဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်လၢလၢလီဉ်လီဉ်တဖဉ်အဂီၢ်,တၢ်ကဟ့ဉ်အိတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤဆိပျံ့ဟီဉ်ခိဉ်လီၤလၢအကစၢ်လဲၤဆူထံကီၢ်အဂၤတဖဉ်န့ဉ်လီၤ. (တုၤမ့ၢ်အကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အဖိအလံာ်တဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ်ဟဲက့ၤဒီးမ့ၢ်အိဉ်ဒီးမၤက့ၤအဟီဉ်ခိဉ်န့ဉ်တၢ်ကပျဲမၤက့ၤအိၤန့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိပျံ့ဘဉ်မူဘဉ်ဒါကဘဉ်ရဲဉ်ကျဲန့ဉ်တၢ်လၢပျံ့ခံၤအံၤတၢ်သးမံလိာ်သးကအိဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.
- (၄) ပျံ့လၢအလဲၤလၢကီၢ်ချၢသ့ဉ်တဖဉ်အဟီဉ်ခိဉ်အိဉ်တၢ်ဒီးပျံ့မၤအိဉ်တၢ်န့ဉ်အိၤလၢလီၤခံတဂၤအဂီၢ်န့ဉ်စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိကဘဉ်ရဲဉ်ကျဲန့ဉ်တၢ်လၢအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.
- (ဂ) ခုဉ်အိဉ်ယုဉ်စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိန့ဉ်တဟ့ဉ်နီၤလီၤပျံ့တတၢ်အဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ခဲလၢာ်ဘဉ်. ဝဲကျိပျံ့ဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ်ကဘဉ်ကွၢ်ဝဲပျံ့တတၢ်လၢအိဉ်လီၤတဲာ် တဖဉ်အဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ကအိဉ်လၢအိဉ်ပျံ့လၢကဖံးအိဉ်မၤအိဉ်တၢ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.
- (ဃ)စံာ်ပျံ့သျှဉ်ဖျးဝဲကျိပျံ့ဘဉ်မူဘဉ်ဒါအမူအဒါအိဉ်လၢကဘဉ်ဟ့ဉ်လီၤဟီဉ်ခိဉ်အလံာ်အုဉ်ကီၤ (ဂရံ) ဒီးအမူအဒါအိဉ်စ့ၢ်ကိးလၢကဟ့ဉ်လီၤဟီဉ်ခိဉ်အလံာ်အထိဒ်အဟီဉ်ကဝီတၢ်အိဉ်သးအိဉ်အသိးမၤဝဲဟန့ဉ်လီၤ.

အဆင့် ၁

တၢ်ဆိးကၢပွၤတၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤအဂီၢ်ကျဲသနူတၢ်ဘျၢ၊

(Regulations Applicable to Community Lands)

(က)ပျံ့တဝါဟီၣ်ခိၣ်

- (၁) ပုတတဟိၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးပုကိးဂးဒီးလဟိၣ်ကဝီၣ်န့ၣ်အပူလီၤ.
- (၂) ပုတတဟိၣ်ခိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖးဒုးအဟိၣ်ခိၣ်န့ၣ်ပုကိးဂးဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢသုၣ်သုလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပုတဂၤလၢ်လၢ်လၢကသုၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ပီၣ်ဒီးလီၤကဝီၤသဝီၤသ့ၣ်ကုသးပုၢ်တဖၣ်လီၤ.
- (၃) ပုတတအဟိၣ်ခိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖးဒုးအဟိၣ်ခိၣ်(န့ၣ်သံၣ်)န့ၣ်တၢ်ဆါတၢ်ပျၤအိၣ်တသုလုၤတက့ၤဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်ဆါမ့ၢ်ပျၤတၢ်လံၤအိၣ်တဂၤလၢ်လၢ်တချးတၢ်ဘျၤအံၤပးထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်သုၣ်သုဒ်ထဲအကစၢ်အစီလီၤ. လၢဖိစီလံၤစီန့ၣ်ကမ့ၢ်ကုၤပုတတဟိၣ်ခိၣ်ဒီးပုကိးဂးဒီးသုသကိးဝဲသုန့ၣ်လီၤ.
- (၄) ပုသဝီဖိခဲလၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ထဲသီးသီးလၢတၢ်ပျၤအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဆၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်ဆၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (၅) ပုထူစံၣ်ဖိလၢအတၢ်အိၣ်တကူတလၢတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်အိၣ်အခွဲးအယၢ်လၢကမၤဘၣ်တၢ်လၢပုတတအဟိၣ်ခိၣ်ကဝီၤပူၤဒီးကပၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအမၤန့ၢ်လၢအဂီၢ်ဒ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကယုအိၣ်အလဲဒ်အကြးဝဲဘၣ်ဝဲအသီးန့ၣ်လီၤ.
- (၆) ဖဲန့ၣ်သဝီဖိတဖၣ်ပၢ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကမၤလဲၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်. တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်အဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်, တၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘါအဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢအဘၣ်ဒီးပုလၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်တၢ်ဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်တဂၤဂၤန့ၣ်ကဘၣ်ဝဲသကိးတၢ်ဒီးဟိၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်ယးဟိၣ်ခိၣ်အလဲ(တၢ်ဟ့ၣ်ခၢ်စးက့ၤ)လၢအကြးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- (၇) ဖဲကညီတၢ်ကရၢကရိတဖုပၢ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကမၤလဲၣ်ထီၣ်ဟိၣ်ခိၣ်လၢအဘၣ်ထွဲတၢ်ကရၢကရိဒီးပုတတအဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်, တၢ်ကရၢကရိဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢအဘၣ်ဒီးပုလၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်တၢ်ဟိၣ်ခိၣ်လီၢ်တဂၤဂၤန့ၣ်ကဘၣ်ဝဲသကိး

ကိတ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်ဃးဟီၣ်ခိၣ်အလဲ(တၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤ)လၢအကြး
န့ၢ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

- (၈) တၢ်မၤလဲၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒ် (အဆၢဒိၣ် (၇) အဆၢဖိ ၅ ဒီး ၆) အသိးန့ၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤဟီၣ်ခိၣ်လဲၣ်မ့ၢ်တတူၢ်လီၤဝဲန့ၣ်လီၤကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်
ဒါကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤတခါခါလၢအကြးဒီး
အဟီၣ်ခိၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ် ၈

တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ

(Land Grants)

- (၁) အဲၣ်ကလုာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဒီးပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၂) ပုၤထူစံာ်ဖိတကမ့ၢ်မၤပုၤတဝါအဟီၣ်ခိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဖဲးဒုးဟီၣ်ခိၣ်တကဝီၤလၢသၢ
န့ၣ်အတီၢ်ပုၤဒီးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဂ့ၤဂ့ၤအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးလၢမၤဝဲထီၣ်ဘးလၢလၢ
ပျဲပျဲန့ၣ်ပတံထီၣ်န့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤ (၈ရံ) ဆူစံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤအိၣ်သ့
ဝဲလီၤ.
- (က)တၢ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်ဆိပုၤထူစံာ်ဖိလၢအဖျိၣ်လၢအိၣ်လၢပုၤတဝါပုၤလၢတၢ်ဖဲး
အိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်
- (ခ) တၢ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်က့ၤပုၤထူစံာ်ဖိလၢအဖျိၣ်လၢပုၤတဝါအချၢလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်မၤ
အိၣ်အလီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်
- (၃) ဟီၣ်ခိၣ်ကီၤယၢ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤ(၈ရံ)တသ့ဘၣ်
- (၄) ပုၤထူစံာ်ဖဲးဒုးဖိလၢအဖျိၣ်တဖၣ် (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်ဘၣ် တဖၣ်
လၢအလိၣ်ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်ဒုးမၤအီၤဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်တမၤအီၤတဖၣ်
လၢအမ့ၢ်ပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

- (က) အဆီကတက်တက်ကဘဉ်ဆီကမိဉ်ဟ့ဉ်လီဆီဟီဉ်ခိဉ်လၢတၢ်တမၤအီၤ တဖဉ်ဆူ ပုၤထူစံဉ်ဖိလၢအဖီဉ်အယၢ်တဖဉ် (မ့တမ့ၢ်) ပုၤဖီဉ်ဖိယၢ်ဖိလၢအဟီဉ်ခိဉ်က ပံဉ်တအိဉ်ဘဉ်တဖဉ်လၢပုၤတတၢ်အပူၤန့ဉ်လီၤ.
- (ခ) ပုၤခံကလုာ်တကလုာ်လၢတၢ်ကဘဉ်ဆီကမိဉ်ဟ့ဉ်လီဆီအီၤဟီဉ်ခိဉ်န့ဉ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤထူစံဉ်ဖိလၢအဖီဉ်အယၢ် (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်တအိဉ်ဘဉ်တဖဉ် လၢအိဉ်ဘူးအိဉ်တၢ်ဒီးပုၤတတၢ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

အဆီဒိဉ် ၉

ဟီဉ်ခိဉ်အကလုာ်ဒီးတၢ်န့ဉ်ပၤဘဉ်ခွဲးယၢ်

(Land Title)

၁. တၢ်သိဉ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢဘဉ်ဃးတၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးဟီဉ်ခိဉ်အကလုာ်တၢ်နီၤဖးလီၤအီၤ အတၢ်လီၤဆီတဖဉ် (Regulations for specific - land classifications)
- (က) ပုၤထူစံဉ်ဖိတဂၤန့ဉ်တၢ်ဟ့ဉ်အီၤတၢ်န့ဉ်ပၤဘဉ်ဟီဉ်ခိဉ် (စံဉ်, ကျိး, ကၢ) တဘဉ် အါန့ဉ် ၂၀ အ့ကၢ်လၢတၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်ဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ် လီၢ်ကဝီၤတနီၤ စံဉ်ပုၤ သ့ဉ်ဖျးဝဲကျိၤပုၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါကကွၢ်ကွၢ်အလီၢ်ကဝီၤဟီဉ်ခိဉ်အမဲဉ်ဖံးခိဉ်အိဉ် အသိးသ့ဝဲလီၤ.
- (ခ) တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးဟီဉ်ခိဉ် (န့ဉ်မြေ) ဟီဉ်ခိဉ်ပတီၢ် (၁)န့ဉ်တၢ်ဟ့ဉ်အီၤသ့တုၤ (၅)အ့ကၢ်လီၤ.
၂. တၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးဟီဉ်ခိဉ် (န့ဉ်မြေ) အပတီၢ်(၁)အံၤအသိးန့ဉ်မ့ၢ်အါန့ဉ် (၅) အ့ကၢ်ဆူ ဖီခိဉ်ဒီးကီၢ်ရူဉ်, ကီၢ်ဆဉ် ပုၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ် ကကွၢ်ဒီးနီၤဟ့ဉ်အါထီဉ်အီၤဒ်လီၢ် ကဝီၤတၢ်အိဉ်သးအသိးန့ဉ်လီၤ. အဖီ-ပုၤထူစံဉ်ဖိတဂၤအဟီဉ်ခိဉ်လၢအိဉ်ပာ်ခဲအံၤ န့ဉ်တၢ်ဟးထီဉ်တမ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ပုၤလၢအဂီၢ်ဘဉ်ဒီးအဟီဉ်ခိဉ်အစီအချါစ့ၢ်ကိးတဂ့ၤ ဘဉ်န့ဉ်တၢ်ဟ့ဉ်အါထီဉ်အီၤ (၅) အ့ကၢ်သ့န့ဉ်လီၤ. မ့မ့ၢ်အဟီဉ်ခိဉ်န့ဉ် အစီအချါ

မှ်ဂုးဒိၣ်မးဒီးပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါကဟ့ၣ်အါထီၣ်အီၤသ့ဒၣ်ထဲ(၂)အ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. စံာ်ပျဲၤ သုၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤကဆၢတဲာ်ဝဲၤဟီၣ်ခိၣ်လီၤတကဝီၤအဟီၣ်စီၤဂုၤတဂုၤန့ၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအ သိးလီၤ.

- ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ် (၁) တၢ်သုၣ်ဘုတအ့ၣ်န့ၣ်ဟးထီၣ် ၇၅ တုၤ ၁၀၀န့ၣ်
- ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ် (၂) တၢ်သုၣ်ဘုတအ့ၣ်န့ၣ်ဟးထီၣ် ၅၀ တုၤ ၇၅ န့ၣ်
- ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ် (၃) တၢ်သုၣ်ဘုတအ့ၣ်န့ၣ်ဟးထီၣ်၅၀ န့ၣ်ဆူဖီလၢသုၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(က)ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အုၣ်ကီၤန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤသ့လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်သုၣ်တၢ်ဖျးတ့ၢ်လံာ် အီၤလၢတမ့ၢ်ပုၤတတၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ခ) ပုၤထူလံာ်ထူစံာ်ဖိတကလၢအကတဲာ်ကတီၤအဟီၣ်ခိၣ်ဒီးသုၣ်လီၤတၢ်သုၣ်တၢ်သုၣ် တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်အါန့ၢ်သၢန့ၣ်လံာ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လံာ် အုၣ်ကီၤန့ၣ်လီၤ.

၃. ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢစံာ်ပျဲၤသုၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဒီးဟ့ၣ်လီၤဆူ ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တကအအိၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤတဘျီ အံၤအချၢတကပတၢ်ကဘၣ်ကွဲးလီၤဃုာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျီတဖၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်က စၢ်ကဘၣ်လူထွဲဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၄. လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ်ဒီးစံာ်ပျဲၤသုၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤခိၣ်န့ၢ်အမူအဒါအိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကသုၣ်ညါ ဟ်ကဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဘျီ (Land rights) လၢပုၤလၢအန့ၢ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်ဒီးဒီးသအ စၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်သိးတၢ်သုတဂုာ်ဟံးန့ၢ်ဆူဟီၣ်ခိၣ်လီၤတဂုၤန့ၣ်လီၤ.

၅. ဟီၣ်ခိၣ်သံန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲစံာ်, ကျိး, ကၢဒီးကရၢလၢထံတလုာ်ဘၢအီၤဘၣ်တဖၣ်ဒီးထံလုာ် ဘၢအီၤပုၤဘျီပုၤဘျီလၢထံအိၣ်ဟးဂီၤအီၤတသ့တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ် ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤသ့လီၤ.

၆. ခုၣ်ဆဲၣ်ယုၣ်တၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါန့ၣ်ကဘၣ်ပၣ်ဃုာ်ဝဲဒီးတၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢလၢတဖၣ်အံၤလီၤ.

(က) ပုၤတကဖၣ်စုာ်, ပုၤတတၢ်, ခီပနံၣ် ဒီးတၢ်ကရၢကရိ လၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အမံၤ, မိၢ်ပၢ်အမံၤ, ဃုာ်ဒီးပုၤအုၣ်သးခံက ဒီးအိၣ်ဆိးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအလၢအပျဲၤကဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢလံာ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

- (ခ) ဟိန်ခိန်လံာ်အုဉ်ကီအပူ၊ ဟိန်ခိန်ကပံာ်တံာ်ဖံးအိဉ်မးအိဉ်အကလုာ်၊ ကစာ်ဟ၊ နီဉ်ဂံ၊ ဗျီနီဉ်ဂံ၊ ဟိန်ခိန်အပတီ၊ ဟိန်ခိန်အလံာ်အထီ၊ ဟိန်ခိန်အိဉ်တံာ်လီၤ လာအပဲၤဒီးဟိန်ခိန်တံာ်စံဉ်စိၤတဲာ်စိၤအဖုဉ်တဖဉ်ကဘဉ်ပဉ်ယုာ်လၢလံာ်အံၤအပူ န့ဉ်လီၤ။
- (ဂ) မုာ်နံၤမုာ်သီဘဉ်ထွဲဒီးတံာ်ဖံးတံာ်မးအိဉ်အမုာ်တံာ်ဆါ၊ တံာ်ပူၤတံာ်ဟ့ဉ်လီၤတံာ်န့ဉ်သါ ဒီးတံာ်မးနီဉ်လီၤဆီအဂမုာ်အိဉ်န့ဉ်ကဘဉ်အိဉ်လၢလံာ်အံၤအပူလီၤ။
- (ဃ) ပုၤဟ့ဉ်လီၤတံာ်န့ဉ်ဟဘဉ်ဟိန်ခိန်အလံာ်အုဉ်ကီအမံၤဒီးမုၤဒါလီၤလၢဒီးဟံးမုၤဒါ တံာ်လီၤကဘဉ်အိဉ်လၢလံာ်အံၤအပူန့ဉ်လီၤ။
- (င) ဟိန်ခိန်လံာ်အုဉ်ကီအချၢတကပၤကဘဉ်အိဉ်ဒီးတံာ်သိဉ်တံာ်သီလၢဘဉ်တံာ် ကွဲးအီၤလၢကညီကျိဉ်ဒီးပယီၤကျိဉ်လၢဟိန်ခိန်ကစာ်ကလုာ်ပိာ်မးထွဲအဂီၢ်လီၤ။
- (စ) ဟိန်ခိန်ကစာ်ဒုဉ်အတံာ်မးနီဉ်ကဘဉ်အိဉ်လၢလံာ်အံၤအပူစ့ၢ်ကိးလီၤ။
- (ဆ) ဟိန်ခိန်လံာ်အုဉ်ကီအံၤမုာ်သ့ကဘဉ်ဘျးစဲယုာ်ဒီးဟိန်ခိန်ဂီၤကွဲးကွဲးလၢဘဉ် တံာ်မးနီဉ်ဟိန်ခိန်ကဝီၤအံၤအလံာ်အထီန့ဉ်လီၤ။
- (ဇ) ပုၤလၢအဟ့ဉ်လီၤတံာ်န့ဉ်ဟဘဉ်ဟိန်ခိန်ကပံာ်လံာ်အုဉ်ကီန့ဉ်သ့ဒုဉ်ထဲလၢကီၢ် ရ့ဉ်စံဉ်ပဲၤသ့ဉ်ဖျးဝဲကျိၤခိဉ်အပတီၢ်န့ဉ်လီၤ။ ဒီးကီၢ်ဆဉ်စံဉ်ပဲၤသ့ဉ်ဖျးဝဲကျိၤခိဉ် ဒီးဝဲကျိၤပုၤဘဉ်မုာ်ဘဉ်ဒါတဖဉ်တခီသမံသမိးသံကွၢ်သံဒီးကွဲးလၢပုၤလံာ်အုဉ် ကီၤအံၤဒီးဟ့ဉ်လီၤဆူဟိန်ခိန်ကစာ်လၢကြးဒီးန့ဉ်ဘဉ်တဖဉ်အစုပူၤသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ။ ပုၤဘဉ်မုာ်ဘဉ်ဒါတဖဉ် ကဘဉ်သမံသမိးလီၤတံာ် လီၤ ဆဲးပုၤလၢအကြး/တကြး ဒီးန့ဉ်ဘဉ်ဟိန်ခိန်လံာ်အုဉ်ကီလံာ်အုဉ်သးအံၤန့ဉ်လီၤ။

၇. ပုၤတဝါအဟိန်ခိန်လံာ်အုဉ်ကီန့ဉ်တံာ်ကဘဉ်ဟ့ဉ်လီၤဆူလုာ်လုာ်ထူသန့ပုၤတ ဝါခိဉ်န့ဉ်အအိဉ်လီၤ။

၈. တံာ်ကဘဉ်ဟ့ဉ်လီၤ ပုၤတဝါဟိန်ခိန်လံာ်အုဉ်သးဒ်အမုာ် တံာ်ဘျဉ်တံာ်ဘါအဟိန်ခိဉ်၊ တံာ်ဖဲးခုး ဖဲးသံဉ် (ဒူလီၢ်သံဉ်လီၢ်) အကဝီၤ အဟိန်ခိဉ်၊ တံာ်ပျဲအိဉ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိအိဉ် ဆဉ်အလီၢ်၊ တံာ်မးလိကွီအလီၢ်၊ တံာ်ဆါဟံဉ်အလီၢ်၊ တံာ်သ့ဉ်ခိဉ်အလီၢ်ဒီးဟိန်ခိဉ် လၢတံာ်လိဉ်အဂၤတဖဉ်လၢကကဲဘျးကဲဖျိဉ်လၢပုၤတဝါခဲလၢာ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ။

၉. ဟိန်ခိဉ်မူ - မုာ်ဟိန်ခိဉ်တဖဉ်လၢ ထံကျိၤကံာ်နံၤဒီး ဘဉ်တံာ်သ့အီၤထဲဒုဉ်လၢတံာ်ယီၤ ထီဉ်အဆၢကတီၢ်(ကျိး) တဖဉ်န့ဉ်လီၤ။ တံာ်ဟ့ဉ်ဟိန်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီတသ့ဘဉ်သ့

ဒၣ်ထဲတၢ်မၤပၤခွဲးယၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤသီးတဖၣ်န့ၣ်ကဆိတလဲအသးလာထံကျိကၢ်ပၤယၢ်ခိၣ်တနံၣ်ဘၣ်တနံၣ်သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

(က)ဟီၣ်ခိၣ်မူတကဝီၤတချုးလၢထံအိၣ်မၤဟးဂီၤအိၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်လၢပှၤထူစံၣ်ဖိတဖၣ်သ့ဝဲဘၣ်ဆၣ်တန့ၢ်ပၤဘၣ်ဝဲဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အံၤသီးန့ၣ်ထံမ့ၢ်အိၣ်အိၣ်ဒီးလီၤမၤကွံာ်ဝဲသ့လီၤ.

(ခ) ပှၤလၢအမၤအိၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်အမူလၢအဟဲဟံၤထီၣ်အသိၣ်ဒီးတမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အကၢ်အကျၢန့ၣ်မၤအိၣ်ဝဲသ့ဘၣ်ဆၣ်တန့ၢ်ဘၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤလၢကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဘၣ်.

(ဂ) ဟီၣ်ခိၣ်မူတကဝီၤလၢပှၤထူစံၣ်ဖိမၤအိၣ်တၢ်ကျိးန့ၣ်မ့ၢ်ဟးဂီၤကွံာ်လၢထံအိၣ်လၢအိၣ်တနီၤဒီး လီၤခံတနံၣ်ခံနံၣ် မ့ၢ်ဟဲဟံၤထီၣ်ကဒါက့ၤတဆဲးယီၤလဲၣ်န့ၢ်အလီၢ်န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လီၤလံာ်တဂၤ ယုၤက့ၤအဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤသ့ဒၣ်ထဲသီးသီးဒီးဟီၣ်ခိၣ်လၢအလၢကွံာ်န့ၣ်လီၤ.ဟီၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်တၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ယးဒီးပှၤတဝါလီၤ. လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ်ကွၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤက့ၤဆူပှၤတဝါပှၤတဝါဖိလၢအကျိးတအိၣ်ဒီးဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ)ဟီၣ်ခိၣ်မူလၢအဖျါထီၣ်တဆဲးယီၤဒီးပှၤထူစံၣ်ဖိမၤအိၣ်တၢ်ကျိးတဂၤန့ၣ်မ့ၢ်တလဲၣ်ကဲာ်ဆိးဒီးမ့ၢ်တလၢလၢပှၤအဂၤတဂၤမၤအိၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်ပှၤထူစံၣ်ဖိတဂၤအံၤမၤအိၣ်ယုာ်ဝဲသ့လီၤ.

၁၀. တၢ်မၤသကိးယုာ်စုလီၤယုာ်အတၢ်မၤဒီးပှၤလၢတမ့ၢ်ကညီတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်သ့ထဲလၢတၢ်မၤသကိးတၢ်လံာ်ယံးယၢ်လၢမၤတၢ်သ့အခွဲးအယၢ်အဂီၢ်ဒ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ဟံပနီၣ်အိၣ်အသိးလီၤ.

၁၁. ခုၣ်ဆဲၣ်ယုာ်ကသမံသမိးက့ၤဝဲစုလီၤယုာ်အတၢ်တိာ်ကျဲၤတဖၣ်တခါဘၣ်တခါအဖီခိၣ်ဒီးကွၢ်က့ၤဝဲတၢ်လၢာ်ဘျီလၢာ်စ့ၤဒီးတၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ်လၢတၢ်မၤအပူၤကအိၣ်ဆံးအါဒ်သိးကမ့ၢ်ဒၣ်ယုာ်ကတၢ်တိာ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၁၀

ဟိန်ခိန်ကစားဒါးတၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲအခွဲးအယၢ်

(Land ownership and transfer rights)

၁. တၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲဟိန်ခိန်န့ၣ်မ့ၢ်မိးမံဒီးတၢ်အိၣ်သးလၢလၢ်တဖၣ်အံၤဒီးကဘၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အီၤလီၤ.
(က)ကဘၣ်မ့ၢ်ဟိန်ခိန်သံ
(ခ) တဘၣ်မ့ၢ်ပျၢတတအဟိန်ခိန်ဘၣ်
(ဂ) ပျၢန့ၢ်ဟိန်ခိန်ကစၢ်အသိန့ၣ် စံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဒုးသ့ၣ်ညါအီၤလၢဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဆိးကါဟိန်ခိန်သ့အတၢ်ဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
(ဃ)ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဆိတလဲအဘျးအလဲလီၤ. (The fee is paid for the transfer)
၂. ကရူၢ်. ကီၢ်ဆၣ် ဒီးကီၢ်ရၣ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤဒုးသ့ၣ်န့ၣ်ကဟ့ၣ်လီၤတၢ်ပွၤတၢ် ဆါလံာ် ယးယၢ်ဒီး မၤနီၣ်မၤယါ တၢ်ဆါတၢ်ပွၤအဂ့ၢ် လၢဟိန်ခိန်လံာ်တၢ်မၤနီၣ်အပူၤဒီးအမူအဒါအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢကဘၣ်ဆါတၢ်ယုၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ခိတ်သ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
၃. တၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲဟိန်ခိန်, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအီၤပၣ်ယုၣ်ဒ်လၢလၢ်အံၤအသိး-
(က)တၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲ, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါ, တၢ်ဆါအီၤအပူၤ (မ့တမ့ၢ်တၢ်အဂၤ) ဒီးမ့ၢ်န့ၢ်မုၢ်သီလၢတၢ်ဆါအီၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဆိတလဲအီၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါ
(ခ) ဟိန်ခိန်လံာ်အုၣ်ကီၢ်(ဂရံ)လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအီၤဒီးအဟိန်ခိန်ဂီၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲအီၤလီၤ.
(ဂ) ဘၣ်အိၣ်ဒီးဟိန်ခိန်ကစၢ်လီၢ်လံာ်, ဟိန်ခိန်ကစၢ်အသိးဒီး ပျၢန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိလၢအရဲၣ်ကျဲၤတၢ်မုၢ်ဂုၤ, အမံၤ, တၢ်စဲပနီၣ် (မ့တမ့ၢ်) စုမုၢ်စဲပနီၣ်အဂီၤန့ၣ်လီၤ.
(ပျၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်လၢတၢ်ဘၣ်စၢၤန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးနီၣ်တမံၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်ဆိတလဲဟိန်ခိန်အံၤအပူၤဘၣ်)

၄. ဟိန်ခိန်ကစ၍လအံ့ဒီးဆါအဟိန်ခိန်န့ၣ်ကဘၣ်မၤထွဲၣ်လၢအသိးလီၤ.
 - (က)အဆိကတၢ် ကဘၣ်ကျဲဆါဝဲဆူအဘူးအတၢ်လၢအအိၣ်လၢပုၤတတၢ်အပူၤ
 - (ခ)ခံဆိတဆိ ကဘၣ်ကျဲဆါဝဲဆူပုၤအဂုၤအဂၤလၢအအိၣ်လၢပုၤတတၢ်အပူၤ
 - (ဂ) သၢဆိတဆိ ပုၤလၢအမၤအိၣ်ဟိန်ခိန်ကပံာ်တကတၢ်ကဟ့ၣ်အိၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်
လၢကပူၤဟိန်ခိန်အံၤလီၤ. ဟ့ၣ်ဝဲအပူၤဝဲလၢ်မ့ၢ်တန့ၢ်ဘၣ်ဆၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆိ
ဝဲအပူၤအစ့ၤကတၢ်(၅၀)မျးကယၤခီဖျိစံာ်ပျဲသ့ၣ်ပျဲပျဲအတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးအ
ယိလီၤ.
 - (ဃ)လၢခံကတၢ်ကဆါဘၣ်အဟိန်ခိန်န့ၣ်ဆူပုၤလၢသဝီအဂၤခီဖျိန့ၢ်အခွဲးလၢစံာ်ပျဲ
သ့ၣ်ပျဲပျဲအတၢ်ဟ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.
၅. ဝဲပုၤတကၤဂၤန့ၢ်ဘၣ်ဟိန်ခိန်လၢပုၤတန့ၢ်ပၤဘၣ်အိၣ်နီတဘျီဘၣ်တက့ၢ်အလံာ်န့ၣ်
လၢလံာ်အပူၤကဘၣ်ပာ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးမံၤဝဲပနီၣ် မ့တမ့ၢ် ပုၤအုၣ်သးအစုမုၢ်ကျါပနီၣ်
န့ၣ်လီၤ.
၆. ပုၤထူစံာ်ဖိလၢန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်လၢအလဲၢ်အထီလံာ်န့ၣ်မၤအါထီၣ်အဟိန်ခိန်လၢအ
ဆါစဲဘူးဒီးအဟိန်ခိန်န့ၣ်တသ့ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ဟိန်ခိန်လၢအအိၣ်စဲဘူးတက့ၢ်န့ၣ်မ့ၢ်
တလၢလၢပုၤကမၤအိၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်အခွဲးလၢမၤယုာ်ဝဲသ့လီၤ.
၇. ပုၤထူလံာ်ဖိလၢန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိန်ခိန်တဖၣ်န့ၣ်ဆါအဟိန်ခိန်သ့, လဲလိာ်ဝဲဒီးပုၤဂၤသ့,
ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါသ့,မ့တမ့ၢ်ဒီးငါလီၤအိၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
တချုးလၢဟိန်ခိန်ကစ၍တကၤမၤဝဲန့ၣ်ကဘၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဆူကရုၢ်, ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်
ရုၣ်ဝဲကျိပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါအအိၣ်လၢကသမံသမိးဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးမ့ၢ်ထံၣ်လၢကြး
န့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အခွဲးသ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒီသအဆိဟိန်ခိန်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အဂီၢ်ဝဲကျိပုၤဘၣ်
မူဘၣ်ဒါမ့ၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးဘၣ်န့ၣ်ဟိန်ခိန်ကစ၍မၤဝဲအသးတသ့လုၤတက့ၢ်ဘၣ်. မ့ၢ်
မၤကမၤဝဲန့ၣ်တၢ်ဟံးအီၤဂ့ၢ်ဝီၤခ့ၣ်အံၣ်ယုာ်သဲးစးတၢ်ဘျုးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
၈. စံာ်ပျဲသ့ၣ်ပျဲပျဲကျိကဘၣ်ပာ်ပနီၣ်ဆါတၢ်ဝဲဟိန်ခိန်အလုၢ်အပူၤလၢအကြးကၢကီၣ်
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကၢပုၤကၢကလံာ်န့ၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ-
 - (က)ဘုဘုၣ်ဟုသးအပူၤဒီးတၢ်ဟးထီၣ်အဂုၤအဂၤတဖၣ်
 - (ခ) ဟိန်ခိန်အထူးအစီဒီးဘုကြးဟးထီၣ်ဆဲးအါ
 - (ဂ) တၢ်သုတၢ်သၣ်ဟးထီၣ်အပူၤအကလံာ်မ့ၢ်တကၢ်တကျါဘၣ်န့ၣ်ခ့ၣ်အံၣ်ယုာ်

ဟိင်ခိင်ကပံာ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါကပံာ်ပနီၣ်ဟိင်ခိင်အလုၢ်အပှၤလီၤ.

- ၉. တၢ်မၤထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လၢခံကတၢ်စံာ်ပျဲၤသျှၤဖျးဝဲၤကျိၤကတံးကွံာ်ဟိင်ခိင်အံၤန့ၣ်လီၤ.
- ၁၀. ပှၤတၢ်ချၢတဂၤန့ၣ် န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိင်ခိင်ကပံာ်တသ့ဘၣ်, ဆါကွံာ်အဟိင်ခိင်တသ့ဘၣ်, ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါတသ့ဘၣ်, ဒီးဒီးလဲလီၤအဟိင်ခိင်တသ့ဘၣ်
- ၁၁. ဟိင်ခိင်ကစၢ်တဂၤလၢအဒီးလဲလီၤအဟိင်ခိင်ဒီးတံးန့ၢ်တၢ်အထိးနါလၢတဖိးမံဒီး တၢ်ပာ်လီၤတၢ်ဘျၢဘၣ်န့ၣ်တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢကဆါအဟိင်ခိင်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဒီးလဲလီၤအဟိင်ခိင်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဘၣ်.
- ၁၂. ပှၤသုးလီၢ်သုးကျဲအသီ ဖဲအဟဲတုၤလၢ ၁၉၈၈ နံၣ် အလီၢ်ခံတဖၣ်န့ၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်လၢကပှၤဟိင်ခိင်လၢကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဝဲဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ပှၤသုးလီၢ်သုးကျဲတဂၤ မ့မ့ၢ်ပှၤအဲၣ်ကလုာ်(မ့တမ့ၢ်)ပှၤအဲၣ်ကလုာ်အဘူးအတၢ်န့ၣ်အဝဲဒၣ်ကဘၣ်တၢ်ယုသ မံသမိးအီၤလၢစံာ်ပျဲၤသျှၤဖျးဝဲၤကျိၤဘၣ်ဃးဒီးပှၤန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိင်ခိင်ဒီးတၢ်ကဟ့ၣ်အခွဲးလၢကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟိင်ခိင်န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ် ၁၁

တၢ်ဟံးန့ၢ်ကွံာ်ဟိင်ခိင်ဒီးတၢ်ပျဲမၤပှၤဂၤ

(Confiscation of Land and Leases)

၁. ဟိင်ခိင်လၢပဒိၣ်ဟံးကွံာ်သ့ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကဒါက့ၤဟိင်ခိင်တဖၣ်

(က) ဟိင်ခိင်ကစၢ်လၢအဟံးကွံာ်အဟိင်ခိင်မ့ၢ်ဂ့ၤ တမၤအိၣ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟိင်ခိင်အခါ(နီၣ်ခါ)ဒ်သီးအဝဲကပၤယၢ်အဟိင်ခိင်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၁) ဟိင်ခိင်လၢပှၤတဟ့ၣ်အခါ မ့ၢ်ပျဲၤထီၣ် (၅) နံၣ်န့ၣ် စံာ်ပျဲၤသျှၤဖျးဝဲၤကျိၤ ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါကတံးယၢ်ပၤယၢ်အဟိင်ခိင်တစီၢ်တလီၢ်လီၤ. ဟိင်ခိင်ကစၢ်လၢတၢ်ဟံး

ကွဲအဟိန်ခိတ်တဂနုၣ်မုၢ်တနံၣ်မုၢ်အဲၣ်ဒီးမၤအိၣ်က့ၤအဟိန်ခိတ်န့ၣ်စံၣ်ပျဲသ့ၣ်
ဖျးဝဲၤကျိၤကသမံၤမိးလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဝံၤမုၢ်ထံၣ်လၢကြးဝဲဘၣ်ဝဲန့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်
လီၤက့ၤအိၣ်လီၤ.

- (ခ) ဟိန်ခိတ်လၢတၢ်မုၢ်တမၤအိၣ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဟိန်ခိတ်ကစၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးဒုသဝီသ့ၣ်က
သးပျံၤပျံၤအုၣ်သးသၢကဒ်သိးကအုၣ်သးလၢ ဘၣ်မနုၤအဃိဟိန်ခိတ်အံၤတၢ်မၤအိၣ်တ
သ့ဘၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဟိန်ခိတ်ကစၢ်အံၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟိန်ခိတ်အခိ
(နီၣ်ခိ)လီၤ.
- (င) ဟိန်ခိတ်ကစၢ်တဂအံၤလၢသၢန့ၣ်အတီၢ်ပူၤတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်မုၢ်တအိၣ်လၢအ
ဟိန်ခိတ်လီၤပူၤနီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်စံၣ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤပျံၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါမုၢ်ထံၣ်လၢမုၢ်
ကြးဟံးကွဲဒီးတၢ်ကဟံးန့ၣ်ကွဲအိၣ်လီၤ.
- (ဂ) ဟိန်ခိတ်လၢတၢ်ဟံးကွဲအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဒီးလဲလီၤဆူပျံၤခုဖံးခုမၤဒီးပျံၤ
ထူစံၣ်လိၣ်ပျဲလၢအသ့တဖၣ်လၢကဟ့ၣ်တၢ်အလဲဆူခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
န့ၣ်လီၤ.
- (ဃ) ပျံၤဟိန်ခိတ်ကဝီလၢတၢ်ဖဲးလီၤအိၣ်လၢတဖိးသဲးစးတဖၣ်ဒီးတၢ်ပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတဖၣ်တမုၢ်
တၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပျံၤလၢအဖဲးလီၤတၢ်တကဖံးဝဲလၢမုၢ်အတၢ်, ဒီးတပျဲမၤစုၢ်
ကိးပျံၤလၢကမၤအိၣ်တၢ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်လီၤဒ်အံၤသိးတဖၣ်ပဒိၣ်ကဟံးကွဲအိၣ်လၢတ
အိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်လိးက့ၤအပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (င) ဟိန်ခိတ်လၢ ပျံၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဒီး ပျံၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ န့ၢ်ပၤဘၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ် ပၤတုၢ်ကွဲဝဲ
ခိဖျိမၤအိၣ်ဝဲအခါ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ် ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဟ့ၣ်ကဒါက့ၤအိၣ်ခိဖျိ
အိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးလၢမုၢ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ. ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢကဒီး
လဲလီၤဟိန်ခိတ်တဖၣ်အံၤဖဲဟိန်ခိတ်ကစၢ်တအိၣ်ဘၣ်အခါသ့န့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်ဒီးလဲလီၤဟိန်ခိတ် (Leases)

(က) ပျံၤတၢ်ချၢန့ၣ် ဟံးဒီးလဲဟိန်ခိတ် န့ၣ်သ့တုၤ (၂၀) နံၣ်လီၤ. ဒီးပျံၤတၢ်ချၢအံၤမုၢ်သံန့ၣ်ဟိန်
ခိတ်အံၤတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤဆူ ဟိန်ခိတ် ကစၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံးဒီးလဲဟိန်ခိတ်အံၤတၢ်
သးထီထီၣ်အနံၣ် သ့တုၤခံၣ်ချီလီၤ. တၢ်တၢ်ချီတၢ်သးထီထီၣ် သ့တုၤ (၁၀) နံၣ် ဒီးခံၣ်ချီ

တဘျီ တၢ်သုးထီၣ်ထီၣ်ဆၢကတီၢ်သုတုလၢ (၅) နံၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးလဲန့ၣ်
ကဘၣ်အိၣ်ဒီးလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

(ခ) လီၤကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါကပၢ်လီၤတၢ်ဒီးလဲလီၤဟီၣ်ခိၣ်အလဲ (အယုၣ်) ဒ်အကြးဝဲ
ဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ပုၤလၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်သုတဖၣ်န့ၣ်ဒီးလဲလီၤအဟီၣ်ခိၣ်သုလီၤ.

(ဃ) တၢ်ဒီးလဲလီၤဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်အိၣ်လၢဘုန့ၣ်အပွၤအကလံာ်ကဘၣ်တၢ်ဆၢတဲာ်
အိၣ်လၢကီၢ်ရၢၣ်ကီၢ်ဆၣ်ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးလဲအပွၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ပၢ်
ပနီၣ်အိၣ်လၢလီၤကဝီၤစံာ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤဒ်အကြးဝဲဘၣ်ဝဲဒီးလီၤကဝီၤတၢ်ဆၢတၢ်ပွၤ
အသိးန့ၣ်လီၤ.

(င) ပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်တၢ်ဒီးလဲအိၣ်သုတုလၢ၂၀နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

(စ) ဟီၣ်ခိၣ်လၢအလံာ်အုၣ်သးဒ်အမ့ၢ်လံာ်အုၣ်ကီၢ် (ဂရံ) တအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဒီးလဲလီၤ
အိၣ်တသ့ဘၣ်.

အဆၢဒိၣ် ၁၂

ဟီၣ်ခိၣ်အဒုၣ်ကမၢ်ဒီးစ့အုၣ်အယုၣ်, တၢ်ဒီးစ့အဂၤတဖၣ်

(Land debt, interest rates, taxes and other fees)

၁. ဒုၣ်ကမၢ်

တချုးတၢ်ပၢ်ဆၢစးထီၣ်(၁၉၄၉)နံၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢအအိၣ်ထီၣ်တုၢ်
တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်တၢ်ကပတံထီၣ်ဆူထံကီၢ်ပဒိၣ်အအိၣ်ဒ်
သိးကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ခၢၣ်စးက့ၤအိၣ်တမံမံၤဒ်အကၢပွၤကၢကလံာ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

၂. စ့အုၣ်ဘုအုၣ်အယုၣ် (ငွေ၊ စပါးတိုးနှုန်း)

(က) ဟီၣ်ကဝီၤခိၣ်နၢ်တဖၣ်ကပၢ်ပနီၣ်န့ၢ်ဝဲဒုၣ်ကမၢ်အယုၣ်လၢအကြးကၢကီၢ်လၢတၢ်
ပၢ်ဆၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- (ခ) လာဟိန်ကဝီအပူဘုအုန်ဒီးစုအုန်အယုန်တဖန်အိန်ဖျါဒ်လံအံအသီးလီ၊ တံ ဟ် ပနီအယုန်တဖန်မုာ်ဝဲ-
 (၁) တံဟုန်လိာ်လီဘုအုန်ထီအယုန်နုာ်မုာ်ဝဲ ၃၀ မျးကယ၊ နုာ်လီ၊ (၁၇၁၀၀ နှ် ဘဉ်ဟုန်ကတနံအုန် ၃၀ နှ်)
 (၂) တံဟုန်ဘုအပူနုာ် (နောကံပေး) ဒ်ဟိန်ကဝီအပူအိန်အသီးကဘဉ် ဟုန်ဝဲ- (စးထီပုထုလီစံတုလုပုမာဘုဝံ)
 (၃) တံဟုန်ဘုအပူနုာ် (နောကံပေး) ဒ်ဟိန်ကဝီအပူအိန်အသီးကဘဉ်ဟုန်ဝဲ- (စးထီပုသုဉ်ဘုဝံတုလုထပုမာဘုဝံ)
 (၄) တံဆါဘုလအထုန်လီနုာ်ကီရုဉ်, ကီဆဉ်တဖန်ကဟ်ပနီကုာ်ဒ်ပ တံအိန်သးအသီးနုာ်လီ၊

(ဂ) ပုဟံးလိာ်ဘုဒီးဘဉ်ဟုန်ကုဘုအုန်, ဘုအယုန် (စပါးတိုးနှုန်း) (ဖဲ ၇/၃/ ၂၀၀၉ နံစံဉ်ပုသုဉ်ဖျးဝဲကျါတံအိန်ဖိုင်တံဆါဝဲာ်)-

- (၁) ပုဟံးလိာ်ဘုတကလုမာဘုဝံဒီးလဲဆုာ်နုာ်ပုလုဒုးလိာ်လီဘုတကတုလုအ ဟံဉ် နုာ်ကဘဉ်ဟုန်ဝဲဘု(၁၀)နှ်အယုန်(၃)နှ်နုာ်လီ၊
 (၂) ပုဟံးလိာ်ဘုတက တုအမာဘုဝံ တလဲဆုာ်ဘုဘဉ်ဒီး ပုဒုးလိာ်လီဘုတက မုာ်ဘဉ်လဲဝံကုလုအဉ်ပု (ချီဉ်) နုာ်ကဘဉ်ဟုန်ဝဲဘုအယုန် (၁၀) နှ်အ ယုန်(၅)နှ်နုာ်လီ၊

(ဃ) စံဉ်ပုသုဉ်ဖျးဝဲကျါ အစုတး - (KAD Bank) နုာ်ပုဟံးလိာ်စုဒီးဘဉ်ဟုန်ကု စုအ ခုဉ် တံဟ်ပနီစုအအုန် (ငွေတိုးနှုန်း) (ဖဲ ၇/၃/ ၂၀၀၉ နံစံဉ်ပုသုဉ်ဖျးဝဲကျါ တံအိန်ဖိုင်တံဆါဝဲာ်)-

- (၁) ပုထုစံဉ်ပဲးဒုးမိဟံးလိာ်စု လုသုဉ်ဖျးစုတး (KAD Bank) နုာ်စုအအုန် ၁.၅ မျးကယဘးနုာ်လီ၊
 (၂) ပုကုဉ်လဲဉ်မကမိဒီးပုအကလုတမုာ်ပုထုစံဉ်ပဲးဒုးမိတဖန်နုာ် မုာ်ဟံးလိာ်စုလု သုဉ်ဖျးစုတးနုာ်စုအအုန် ၃-၄ မျးကယ ဘးနုာ်လီ၊

၃. တံမိ (Tax)

(က)ပုကိးဂဒီးဘဉ်ဟုန်တံအခိလီ၊

- (ခ) ပျတဂဂု၊တဂဂု၊လၢအမပဒိၣ်အတၢ်မမ့ၢ်ဂု၊ မပျကလုၣ်အတၢ်မတမံမံ မ့ၢ်ဂု၊ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သွဲလီၤ.
- (ဂ) အဲၣ်ကလုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်လၢတမၤအိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်နီၣ်ခိဘၣ်ဆၢ ဘၣ်ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဃ) တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အခိန့ၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်န့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အလဲၢ် အထီဒီးအ့ကၢ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၁) ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ယုန့ၢ်တၢ်ခိတၢ်သွဲလၢတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လၢစ့ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်သူတၢ် သၣ်, ဘုဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.
- (၂) ဟီၣ်ကဝီၤမ့ၢ်အိၣ်လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတဂုၤအလီၢ်ဘၣ်ဒီးပျထၢခိသွဲတခီမ့ၢ်တ သ့ၣ်ညါလီၤတၢ်တၢ်သူတၢ်သၣ်ဟးထီၣ်ဆံးအါဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ထၢအခိဒီး သန့ထီၣ်အသးလၢဟီၣ်ခိၣ်အလဲၢ်အထီအိၣ်ပျဲအ့ကၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (၃) တၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ခိတၢ်သွဲလီၤဆီလိာ်အသးမ့ၢ်လၢကီၢ်ရၣ်တဘျီဒီးတဘျီအတၢ် အိၣ်သးတဒံးသိးလိာ်အသးဘၣ်အယိဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢလီၢ်ကဝီၤတၢ် အိၣ်သးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (င) တၢ်ပၣ်ပနီၣ်တၢ်ခိၣ်လၢလၢအံၤအသိးလီၤ-

(၁) စံး

- ၁. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအကစၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ပဒိၣ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်ပၣ်စၢဒီးကဒုးမပျ လၢအကြးတဂၤဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခိဘျီ(၁၀၀)န့ၣ်န့ၣ်အခိ(၈)န့ၣ်လီၤ
- ၂. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအိၣ်ဒီးအကစၢ်ဒီးအဘုဟးထီၣ် (၁၀၀) န့ၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဟ့ၣ် ဘုခိ (၄) န့ၣ်လီၤ.
- ၃. စံးလၢတၢ်တမၤအီၤဘၣ်န့ၣ်ပျလၢအမ့ၢ်စံးကစၢ်တဂၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတနံၣ်န့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်အခိ(နီၣ်ခိ)တအ့ကၢ် (၁,၀၀၀) ကွဲး န့ၣ်လီၤ.

(၂) ဘုဒုး

- ၁. ခုးတလီၢ်လၢဘုဟးထီၣ် ၁၀၀ န့ၣ်ဆူဖီခိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခိ ၄ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂. ခုးတလီၢ်လၢဘုဟးထီၣ် ၅၀ န့ၣ်ဆူဖီခိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခိ ၂ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၃. ခုးတလီၢ်လၢဘုဟးထီၣ် ၂၅ န့ၣ်ဒီး ၅၀ န့ၣ် အဘၢၣ်စၢန့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခိ ၁ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. ခုးတလီၢ်လာဘုဟးထီၣ်၂၅ နှ်ဆူအဖီလၢ်န့ၣ်တလီၢ်ဟ့ၣ်အခါလၢဘၣ်.
၅. နံၤထီၣ်တၢ်သူတၢ်သၣ်အထူၣ်တဖၣ်တၢ်ထၢအီၤအခါ (၅) မျးကယၤ လၢတၢ်ဟးထီၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
၆. နံၤဖျၢၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိတဖၣ်တၢ်ထၢအီၤအခါ (၅) မျးကယၤလၢတၢ်ဟးထီၣ်အဖီခိၣ်တဆၢကတီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
၇. တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီတၢ်သူတၢ်သၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်အဂၤလၢတၢ်ဒူးအီၤလီၤတၢ်တသ့ဘၣ်တဖၣ်တၢ်ကထၢအီၤအခါလၢတအ့ၢ်ကါ (၁,၀၀၀) ကွးန့ၣ်လီၤ.

၄. ကျိၣ်စ့ (တၢ်အဘူးအလဲ) (Fees)

(က)တၢ်ဆီတလဲဟီၣ်ခိၣ်အလဲန့ၣ်ပျၢဆီတလဲဟီၣ်ခိၣ်ခဲလၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်အသီတဂၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

(၁) ကျိၣ်စ့ (တၢ်အဘူးအလဲ) တဖၣ်အံၤတၢ်ကဘၣ်သူအီၤလၢ ဝဲကျိၣ်အဝဲဒၣ်တၢ်သူတၢ်စွဲတဖၣ်, တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါ, အပီးအလီတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

(ခ) တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါဟီၣ်ခိၣ်အလဲန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤနီၣ်မၤဃါအဟီၣ်ခိၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤအလဲလၢပျၢဟ့ၣ်တန့ၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အီၤဆူစံာ်ပျၢသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်လၢကဆၢတံာ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤဆူပျၢထူစံာ်ဖိလၢအဖျိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်ဆါတၢ်ပျၢလံာ်ဃံးဃာ်အပျၢန့ၣ်ပျၢဆါပျၢပျၢဟီၣ်ခိၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ. တၢ်အလဲတဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လံာ်အံၤအသိးလီၤ. **(တၢ်ဆါတံာ်ဖဲ ၆/၁၀/၂၀၁၀ တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤဖီလံာ်ခိၣ်)**

(၁) တၢ်ဆါတၢ်ပျၢဟီၣ်ခိၣ်လံာ်ဃံးဃာ်အလဲ-ပျၢဆါတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ် ၄၀၀၀ ကွး

(၂) တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်သါအလံာ်ဃံးဃာ်အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး

(၃) တၢ်ဆီတလဲဟီၣ်ခိၣ်ကဒဲကဒဲလံာ်ဃံးဃာ်အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး (ပျၢခံၤလၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်)

(၄) တၢ်ဆီတလဲဟီၣ်ခိၣ်ဆူ တၢ်ဖိတၢ်လံာ် (မ့) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ အလံာ်ဃံးဃာ်အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး (ပျၢခံၤလၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်သကိးဝဲလီၤ.)

- (၅) တန်ဖိုးပမာဏဟိန်ခိန်အလံာ်အုင်ကီ(ဂရံ) အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး
- (၆) တန်ဖိုးပမာဏအခွဲအယာ်လံာ်အုင်ကီ (လုပ်ပိုင်ခွင့်ဂရံ) အလဲ - ၄,၀၀၀ ကွး
- (၇) တန်ဖိုးလဲလီ၊ ဒီးပိုင်လီဟိန်ခိန်အလံာ်ယံးယာ်အလဲ - ၄၀၀၀ ကွး (ခံဂလက်ကဘာ်ဟ့ၣ်)
- (၈) တန်ဆိတန်ဖွဲဟိန်ခိန်အဖွဲအဖီခိန်တန်ကဘာ်ထာ်အိအခိ(၁၀%)န့ၣ်လီ၊

(င) တိန်နီၣ် - ကယံာ်ကျိၣ်စုဟဲန့ၣ်လီ၊ဒ်တန်ဂုၢ်ခိန်တိလၢအမ့ၢ်လံာ်ယံာ်ယာ်ဒီးဟိန်ခိန်လံာ်အုင်ကီ(ဂရံ)အဖွဲတဖၣ်န့ၣ်ကီၢ်ရၢၣ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်သ့ၣ်အိလၢဝဲဒးတန်လိၣ်အဂီၢ်သ့ၣ်လီ၊ ဘၣ်ဆၣ်အိၣ်ဒီးတန်မၤနီၣ်မၤယါစရိပတီၢ်လီၤတံာ်လီၤဆဲးဝံၤကဆၢထီၣ်က့ၤစရိအလၢအပျဲဆူခိသ့ၣ်ကျိၣ်စုဝဲကျိၣ်ဝဲဒးန့ၣ်လီ၊ ဘၣ်ယးဒီးစုအံၤကီၢ်ရၢၣ်ဝဲဒးတန်လိၣ်အဂီၢ်ကီၢ်ဆၣ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်ကဘာ်ဆၢထီၣ်ဆူကီၢ်ရၢၣ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်ဝဲဒး ၄၀ မျးကယၤန့ၣ်လီ၊

၅. တၢ်ထၢတၢ်ခိတၢ်မၤအကျဲ (တၢ်ဆၢတံာ်ဖဲ ၇/၁၀/၂၀၁၀ တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ဖီလစံာ်)

- (က)စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်ပျဲဘၣ်မူဘၣ်ဒါကဟံးမူဒါလၢတၢ်ထၢတၢ်ခိဘၣ်ထွဲဒီးစံာ်ခးဟီၣ်ခိၣ်ကရၢၢ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်သ့ၣ်အခိခဲလၢာ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးစံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်န့ၣ်လီ၊
- (ခ) တၢ်ခိလၢတၢ်ထၢန့ၣ်ခဲလၢာ်ကဘာ်အိၣ်ဒီးတန်မၤနီၣ်မၤယါစရိပတီၢ်လီၤတံာ်လီၤဆဲးဒီးသ့ၣ်န့ၣ်အိၣ်ဆူကီၢ်ဆၣ်(မ့)ကီၢ်ရၢၣ်ခိသ့ၣ်ကျိၣ်စုဝဲကျိၣ်အစုတးဘၣ်ထွဲန့ၣ်လီ၊
- (ဂ) ကယံာ်တၢ်ခိလၢတၢ်ထၢန့ၣ်လၢစုမ့ၢ်ဂုၤ, တၢ်သ့တၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢမ့ၢ်ဂုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လၢတၢ်နီၤလီၤတၢ်ပာ်ဆၢဖျၢၣ်ဖိထၢဖီဒီးသးဖိသံၣ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်ကဘာ်အိၣ်ဒီးတန်မၤနီၣ်မၤယါလီၤတံာ်လီၤဆဲးဝံၤတၢ်ကသ့ၣ်န့ၣ်က့ၤစရိပတီၢ်အလၢအပျဲဆူကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်ရၢၣ်တဆိဆူလီၢ်ခၢၣ်သးန့ၣ်လီ၊
- (ဃ)တနံၣ်တဘျီတၢ်ခိလၢအဟဲန့ၣ်ဒီးတၢ်နီၤလီၤတဖၣ်ဒ်သိးတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဆူလီၢ်ခၢၣ်သးကဘာ်ဘျီးဘၣ်ဒါအဂီၢ်စံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်ဒီးခိသ့ၣ်ကျိၣ်စုဝဲကျိၣ်ကထီၣ်ယူက့ၤတၢ်ဟဲန့ၣ်ဒီးစရိပတီၢ်တဖၣ်တနံၣ်တဘျီန့ၣ်လီ၊
- (င) ဘၣ်ထွဲတၢ်နီၤလီၤတၢ်မၤစၢလၢတၢ်ပာ်ဆၢဖျၢၣ်ဖိထၢဖီတဖၣ်အဂီၢ်ဒီးသးဖိသံၣ်ဖိန့ၣ်ဒ်သိးကလဲၤအသးဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါအဂီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်ဒီးသးက့ၢ်ခိၣ်နၢ်တဖၣ်ကဟံးမူဒါဒီးရဲၣ်ကျဲၤမၤက့ၤဝဲန့ၣ်လီ၊

အဆဒ် ၁၃

ဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီ (Land Disputes)

၁. ဟိန်ခိန်တၢ်ဂၢ်ကီလၢကဲထီၣ်လၢဖူဖိသဝီဖိတဖၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ယုၣ်လီၤ ဘျါလီၤအီၤလၢလီၤကဝီတၢ်ဘျါဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီကမံးတံၣ်န့ၣ်လီၤ.
(က) ဖူသဝီကရူၢ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျါဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီကမံးတံၣ်(၃) ဂၤတုၤ(၅)ဂၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဒီးသဝီသးပျၢ်ဒီးထူစံးဖဲဒုးပျၢ်မၤတၢ်ဖိကရူၢ်န့ၣ်လီၤ.
(ခ) ကမံးတံၣ်ကဘျါဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီန့ၣ်ကဘၣ်သူဝဲကျဲလၢအဖိးမံးဒီး ကညီ လုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ဘျါဒီးခၢၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟိန်ခိန်ကပံင်အကျဲသန့တၢ်ဘျါ အသိးန့ၣ်လီၤ.
(ဂ) အခိၣ်ထံးတပတီၢ်ကမံးတံၣ်ဘျါတၢ်ကထီၣ်ယုၣ်ထီၣ်ဖိးန့ၣ်ပျၢ်ခံၣ်ယၢ်ခီလိာ်ဘၣ် ထွဲ ဒီးဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီ လၢအကဲထီၣ် အသးလၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခၢၣ်အကျဲလီၤ. ပျၢ်ခံကပၤလၢၢ်ကဘၣ်သူဝဲမံးဒီးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်တၢ်ဆၢတဲာ်န့ၣ်လီၤ.
(ဃ) ဖူသဝီကရူၢ်ပတီၢ်ကမံးတံၣ်ဘျါဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီန့ၣ်တၢ်မ့ၢ်တသးမံးဘၣ် တခီတၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အီၤဆူကီၢ်ဆၢပတီၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတုၤဝဲဒးလၢတၢ်ကစံၣ် ညီၣ်တဲာ်န့ၣ်အတၢ်ဂၢ်န့ၣ်လီၤ.
၂. ဟိန်ခိန်ကပံင်တၢ်ဂၢ်ကီလၢအတက့ၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးကမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပျၢ်အါဂၤန့ၣ်တၢ် ကဘၣ်ဆူထီၣ်အီၤဆူကီၢ်ဆၢစံၣ်ညီၣ်ပီတုၤဝဲဒးန့ၣ်လီၤ.
၃. တၢ်ဂၢ်ကီမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးခိပန့ၣ်လၢအဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဂၢ်အံၤတၢ်ကဘၣ်စး ထီၣ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီအီၤလၢကီၢ်ရၢၣ်ဒီးလီၤခၢၣ်သးပတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် ၁၄

တပ်ပန်တပ်သုတ်တပ်ဖွဲ့အကျသနု (Agriculture Policy)

၁. တပ်သုတ်တပ်ဖွဲ့အတံဖံးတံမာ (Agricultural Practices)

- (က) တပ်ကဟ့ၣ်ဂံၣ်ဟ့ၣ်ဘါပုၤထူၣ်ဖိတဖၣ်လၢကသုၣ်ဃါဃုၣ်တပ်မုၢ်တပ်ဘိတပ်ဒီးတပ်လၢဒီးတပ်သုတ်သုၣ်အကလၢကလၢ (Mix-crops) လၢအိၣ်သုတဖၣ်ဒီးဆါသုတဖၣ်ဒ်သီးဟံၣ်ဖိဃီဖိအတပ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကအိၣ်ဒီးအကျိၣ်စုတပ်ဟဲန့ၣ်ကအိၣ်အဂီၢ်လီၤ. သုတမုၢ်ထဲပၣ်ဂံၣ်ဟ့ၣ်ဘါလၢတပ်သုၣ်ဘုတမံၤစိတဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ခ) တပ်ကဟ့ၣ်ဂံၣ်ဟ့ၣ်ဘါကမုၢ်တဖၣ်လၢတပ်လီၤလၢတပ်သုၣ်ဘုအလီၤမုၢ်တဂ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်တပ်ကသုၣ်လီၤတပ်ထူၣ်တပ်ဘိအဂၤလၢအဂ့ၢ်ဒီးဆါဘၣ်အိၣ်ဒ်သီးကျိၣ်စုတပ်ဟဲန့ၣ်ကအိၣ်ဒီးကပွၤအိၣ်က့ၤတပ်အိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဂ) တပ်ကမၤဖျါထီၣ်တပ်သုတ်တပ်ဖွဲ့အကျိၣ်အကျိၣ်အသိၣ်အမုၢ်စံၣ်ဃီသ့ၤအကျိၣ် (contour farming) တပ်သုတ်တပ်ထူၣ်တပ်ဘိလၢအိၣ်အသုၣ်သုဒီးဆါအိၣ်အိၣ်သ့ (Agro-forestry) ဒ်အမုၢ်န့ၣ်ထီၣ်တပ်ထူၣ်တပ်ဘိတဖၣ်လၢတပ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကအိၣ်ဒီးကျိၣ်စုတပ်ဟဲန့ၣ်ကအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်စံၣ်ပျဲသုၣ်ဖျးဝဲကျိၣ်ပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါကသိၣ်လိဒီးမၤပုၤန့ၣ်ပုၤလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ဒ်သီးအဝဲသုၣ်ကမၤက့ၤလၢအနီၢ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (ဃ) ပုၤလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်ကမၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အတပ်သုတ်တပ်ဖွဲ့အကျိၣ်အကျိၣ်လၢအမုၢ်တပ်ထီၣ်စံၣ်ဒီးတပ်သုတ်တပ်ဖွဲ့တပ်တိၣ်ကျဲၤအဂၤဒ်သီးသုတမုၢ်ထဲလၢဖဲအိၣ်ခးဒီးသုၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တပ်တနံၣ်တပူၤတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- (င) တပ်ကဟ့ၣ်အါထီၣ်တပ်သုၣ်ညါနီၢ်ဟံၣ်ဘၣ်ဃးတပ်သုၣ်ကတဲၣ်ကတီၤဟီၣ်ခိၣ်အစီအချါဘၣ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဝီလၢန့ၣ်ဆါအကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (စ) မ့တမုၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အတပ်အိၣ်သးအါကဲၣ်ဆိးဘၣ်န့ၣ်တပ်သုၣ်ကသံၣ်လၢမၤသံတပ်ဖိဃာ် (chemical pesticides) ဒီးကဲၣ်ဟီၣ်ချါ (chemical fertilizers) လၢကကဲၣ်ထီၣ်တပ်မၤဘၣ်ဒီးန့ၣ်ဆါခိၣ်ဃးဒီးတပ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချါ အဂီၢ်န့ၣ်တပ်ကဘၣ်တြီအီၤန့ၣ်လီၤ.
- (ဆ) လၢတပ်ဖဲခးအပူၤတပ်လီၤလၢပုၤတကြးဖဲတဖၣ်-

- (၁) ကစာ်ပျို, ကစာ်တူမိာ်ပျိုအဒိခိာ်
- (၂) ထံကွာ်ခံ, ထံထီာ်ပာ်အလီာ်, အစီစုအပျာ်တကယု(ထံလီသံးဘဉ်
ဒိနုဆာ်)
- (၃) တာ်လီာ်လုအဘံတလု ၇၅ (ဒံာ်ကရံာ်) (ခိဖျိဟီာ်ခါအိာ်တုာ်တကျးဒီးဘု
တဂုဘဉ်)
- (၄) တာ်လီာ်လုအအိာ်ထဲလုာ်ထဲလု(ဟီာ်ခိာ်ညဉ်ထွာ်တအိာ်ဒီးဘုတဂုဘဉ်)
- (၅) တာ်လီာ်လုသုာ်လုာ်ခိာ်ပျးဒိာ်တဖာ်မဲထီာ်အါအလီာ်
- (၆) ပုတဝသုာ်ပျာ်
- (၇) ကသံာ်သုာ်ဂံာ်ဝဉ်စဲပျံးကွီ
- (၈) တာ်ဘူာ်တာ်ဘါတာ်စုာ်တာ်နာ်တာ်ပာ်ပနီာ်အလီာ်
- (၉) တာ်သွာ်ခိာ်ဒီးပုလီ
- (၁၀) မိ, မိကီာ်, မိခုာ်(ဆာ်ဖိကီာ်ဖိအမံးအကသံာ်ကသီအလီာ်)
- (၁၁) ဆာ်ဖိကီာ်ဖိအိာ်ဆာ်လီာ်
- (၁၂) ဆာ်ဖိကီာ်ဖိပျံးကွီ
- (၁၃) သုာ်ပျာ်ပျံးကွီ
- (၁၄) တာ်ဟးကသုာ်လီာ်
- (၁၅) တာ်ကရုကရီဟီာ်ခိာ်
- (၁၆) ထံနီာ်ဟီာ်ခိာ်(တာ်လီာ်လုထးသုာ်တဖာ်အံးတာ်တဘဉ်ဖဲးအိာ်အါဘဉ်
န့ာ်လီ)

အဆင့် ၁၅

တၢ်မၤတၢ်ဂၤထီၣ်ပသီထီၣ်အကျဲသန့ (Large Scale Development Policy)

၁. တၢ်တီၢ်ကျဲးဖးဒိၣ်

တၢ်ဘျၢလၢခိပန့ၣ်လၢကမၤတၢ်ဂၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်တီၢ်ကျဲးဖးဒိၣ်တဖၣ်ကဘၣ်လူၤ
ပိၣ်မၤထွဲဝဲတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- (က) တၢ်ကဘၣ်မၤဝဲတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်လၢကမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ဃၢၤဒီးပျၢၤဂ့ၢ်ဝီ
လီၤတၢ်လီၤဆဲးဒ်ထံၣ်ဂၤကီၢ်ဂၤတဖၣ်ပၣ်လီၤဝဲတၢ်ဘျၢအသိးန့ၣ်လီၤ. Principles of
Environmental Assessment Best Practice ကွၢ်ဝဲ www.iaia.org
- (ခ) တၢ်မၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤန့ၣ်ကဘၣ်ပၣ်ဃုၣ်ဒီးကမ္ဘၢၢ်အတၢ်မၤသကိးတၢ်
လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲးဒိတခါညါအပူၤန့ၣ်လီၤ.
- (ဂ) တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးတၢ်တီၢ်ကျဲးမ့ၢ်ဂၤ, လီၤဆီဒ်တၢ်တၢ်လၢၣ်ဘျၢၣ်လၢၣ်စ့ၤဒီးတၢ်
ကဲဘျၢးကဲဖျိတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါဟီၣ်ကဝီၤကမ္ဘၢၢ်တဖၣ်လီၤ.
- (ဃ) တၢ်ကဘၣ်ပျံၣ်ဟီၣ်ကဝီၤကမ္ဘၢၢ်တဖၣ်လၢကနီၤဟ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်, အတၢ်ဆိကမိၣ်တ
ဖၣ်ဒီးကဘၣ်ပၣ်ဃုၣ်လၢတၢ်ဆၢတၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.
- (င) တၢ်ကဘၣ်ဟးဆွဲးတၢ်သုးဆုၣ်ပျၢၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢတၢ်ဟးဆွဲးမ့ၢ်တ
သ့ဘၣ်တခါကဘၣ်မ့ၢ်ပျၢၤကိးကပၤဒဲးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်သ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်သုးဆုၣ်
အဂီၢ်ဒ်ထံၣ်ကီၢ်ဘီမ့ၢ်ပျၢၤဂီၢ်ဝီၣ်ဒီးယၢၢ်တၢ်ဘျၢခဲလၢၣ်တၢ်ကဘၣ်လူၤပိၣ်မၤထွဲအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (စ) တၢ်ဟ့ၣ်ကဒါက့ၢ်တၢ်အိၣ်လိးန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်ဆူပျၢၤခဲကလုာ်ဒ်အမ့ၢ် -
 - (၁) ပျၢၤလၢအတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လီၤမၤတဖၣ်
 - (၂) ပျၢၤလၢတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအကျိၤအကျဲဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဟးဂီၤဒီးလီၤမၤတဖၣ်

၂. တၢ်ဟံးသးလၢလံာ်ဃးဃာ် (Contract) အဖီခိၣ်

ကီၢ်ပျၢၤကီၢ်ချၢခိပန့ၣ်လၢကမၤဖဲန့ၣ်လီၤဆူပဟီၣ်ကဝီၤပျၢၤဒီးကအိၣ်ဒီးတၢ်တီၢ်ကျဲးလၢ
ကပျၢၤတၢ်သုတၢ်သုထုးထီၣ်တၢ်သုတၢ်သုဒ် (Joint venture) မ့ၢ်ဂၤ, ဟံးဃာ်လံာ်ဃး

ယာ (contract) လာနံ့ဖုၣ်/နံ့ထီမုၢ်ဂုၤကအိၣ်ဝဲလီၤ. လာတၢ်န့ၣ်အယီၣ်ခၢၣ်ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ် ပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတဖၣ်ကဘၣ်ကွၢ်ဆိကမိၣ်ဝဲဒီးထီၣ်ကွၢ်စိကွၢ်ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢ(၁)က ကဲထီၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်လၢပုၤထူၣ်ဖိဒီးပုၤ လီၤကဝီၤဖိအဂီၢ်ထဲလဲၣ် (၂) ကမၤဘၣ်ဒိဘၣ် ထံးပုၤထူၣ်ဖိဒီးလီၤကဝီၤထဲလဲၣ်ဒီး(၃)ကမ့ၢ်တုၢ်ယံၣ်ခိၣ်ကျၢတၢ်မၤ (sustainable) ထဲ လဲၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်မၤကွၢ်တၢ်ယီၤထံလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒ်အမ့ၢ်(survey) ဒီး (assessment) ဒ် အပတီၢ်အိၣ်အသိးဝံးမးတၢ်တုၢ်လီၤဟ့ၣ်ခွဲးဒ်အကြးအသိးသ့န့ၣ်လီၤ.

(၁) ပုၤလၢကီၢ်ချၢ (မ့တမ့ၢ်ကီၢ်စဲၣ်အချၢလၢကဟဲမၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤတမံးမံးလၢပဟီၣ်ကဝီၤ အပူၤ (အဒိ-တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး, တၢ်ဆါတၢ်ပွၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်, ကဆိလီၤစးဖိကဟၣ် လၢကမၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်ကဘၣ်ထံၣ်လိာ်ဒီးခိၣ်န့ၣ်လၢကီၢ်ရၣ်ဒီးလီၤခါၣ်သးလၢ အဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဂ့ၢ်ဝီလၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်အခွဲးလၢကမၤတၢ်အဂီၢ်လီၤ. ကဘၣ် ဟံးန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်မၤအိၣ်အခွဲးအယာ်လၢလီၤခါၣ်သးပတီၢ်အိၣ်ဒီးလံာ်ယံးယာ်လၢခံခီယာ် ခီန့ၣ်လီၤ. (လံာ်ယံးယာ်အပူၤကပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ကမၤအိၣ်အဂ့ၢ်တၢ် ကျိၤအလၢအပွဲၤန့ၣ်လီၤ.)

(၂) ခိပန့ၣ်လၢကဟဲဆိလီၤမၤတၢ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤအပူၤန့ၣ်တၢ်တဘၣ်ဆါန့ၣ်အီၤဟီၣ်ခိၣ် ဘၣ်.

(၃) ကီၢ်ရၣ်လၢတၢ်ကဟဲဆိလီၤမၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢအဟီၣ်ကဝီၤအပူၤန့ၣ်ကဘၣ်ထံၣ်လိာ် တၢ်ပိာ်ဒီးလီၤခါၣ်သးခိၣ်န့ၣ်လၢတၢ်မၤအံၤအဂ့ၢ်လီၤ.

အဆုတ်နဲ့ ၁၆

၌၊ ဟ့ၣ်လီလံၣ်အုၣ်ကီၤသ့တဖၣ်ဒီး၊ ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်ဘၣ်လူၤပိၣ်
မၤထွဲလံၣ်အုၣ်ကီၤတၢ်ချၢတဖၣ်

(က) တာဘျာလာပု၊ ဘဉ်မူဘဉ်ဒါကဘဉ်မာထွဲလတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဟီၣ်ခိၣ်လံာ်အုၣ်ကီၤ
(ဂရံ) အဆၢကတိၢ်

၁. ဟိပ်ခိတ်အုပ်ကိလိပ်အုပ်သးအံးမ့တမ့ၢ်ဘၣ်ခးလၢတၢ်ဖဲအိၣ်အိၣ်တနံၣ်တပူၤတနံၣ်တပူၤဒီးဟိပ်ခိတ်လၢအဖဲတၢ်ထီၣ်သ့လီၤမၤသ့လၢအမ့ၢ် (ကျွၢ်နးမြေ/သေၤဝင်ထွၢ်နးမြေ) ဘၣ်ဒီးဟိပ်ခိတ်လၢတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အဂၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်စံၣ်ကျိးအကလုာ်ကလုာ်ဒီးကရၢၢ်တဖၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်ဟိပ်ခိတ်လိာ်အုပ်ကိ (ဂရံ) သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
၂. ဟိပ်ခိတ်လိာ်အုပ်ကိအဝဲအံၤတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်အိၣ်အကစၢ်အစုပူၤဝံၤဒီးတလိာ်လၢတၢ်ကဘၣ်ပာ်ဃာ်အ (ခသစပ) တဘျီလၢဝဲဒီးဘၣ်. လၢဝဲဒီးအတၢ်မၤနီၣ်မၤဃါအဂီၢ်တခီတၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်အိၣ်လၢ Register book ဒ်လိာ်အသိးန့ၣ်လီၤ. Register book အံၤတၢ်ကဘၣ်ပာ်ဃာ်အိၣ်လၢကိၢ်ဆၣ်စံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤတဘျီ. ဆၢထီၣ်ဆူကိၢ်ရၢၢ်စံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤဝဲဒီးတဘျီဒီးလီၤခၢၣ်သးစံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤဝဲဒီးတဘျီန့ၣ်လီၤ.
၃. ပုၤလၢအဟ့ၣ်လီၤလိာ်အုပ်ကိဒီးဆဲးလီၤအမံၤသ့န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကိၢ်ရၢၢ်စံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤခိၣ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးကိၢ်ဆၣ်စံၣ်ပျဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤခိၣ်ဒီးဝဲကျိၤပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်တခီသမံၤမိးဒီးသံကွၢ်သံဒီး, ကွဲးပျဲ form အံၤဒီးဟ့ၣ်လီၤဆူဟိပ်ခိတ်ကစၢ်လၢကြးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တဖၣ်အစုပူၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
၄. တၢ်ကထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟိပ်ခိတ်လိာ်အုပ်ကိ (ဂရံ) ဆူဟိပ်ခိတ်ကစၢ်အအိၣ်တဘျီန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ထၢအပူၤ စုပယီၤ ၄,၀၀၀ ကွဲး န့ၣ်လီၤ. မၤထွဲက့ၤဒီး (အဆၢအိၣ် ၁၂ အဆၢဖိ -၄ အဆၢဖိ (၄) အသိးသ့လီၤ.)

၅. ဟိပ်ခိပ်လံာ်အုဉ်ကီ (ဂရံ) အံ၊ မ့ၢ်လၢဟိပ်ခိပ်ကစၢ် ကဘဉ်ပာ်ဃာ်ဝဲအဃိတၢ်ကဘဉ်မၤ Photo copy လၢ Form စးခိ A-4 siz နစးခိလၢအတိဉ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ကဘဉ်မၤ Photo copy လၢလံာ်ကဘျံးပၤခံကပၤလၢာ်လၢအမ့ၢ် Form တကပၤဒီးတၢ်ဘျုးတကပၤဒ်အဒိလၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤပာ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ရုၣ်, ကီၢ်ဆဉ်တဖၣ်ဆးကျဲၤဝဲဒ်အလိာ်ဘဉ်အသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၆. ပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါလၢအဟ့ၣ်လီၤဟိပ်ခိပ်လံာ်အုဉ်ကီ (ဂရံ)အံကဘဉ်ဖးဖျါဝဲန့ၢ်ပၢ်တၢ်ဘျုးတဖၣ်ဆုဟိပ်ခိပ်ကစၢ်လၢတၢ်ကဟ့ၣ်လီၤအီၤဟိပ်ခိပ်လံာ်အုဉ်ကီတဂၤအအိဉ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်နီၣ်—လၢဟိပ်ခိပ်တၢ်အုဉ်ကီလံာ်အုဉ်သးအပူၤတၢ်ကထံၣ်ဘဉ်ဝဲနီၣ်ဂံၢ်အိဉ်ၣ်ၣ် ကလုာ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ကွဲးနီၣ်နီၣ်ဂံၢ် (မှတ်ပုံတင်နံပါတ်) ဒီးနီၣ်ဂံၢ်ရုၣ် (အမှတ်စဉ်)ခဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်နီၣ်ဂံၢ်တခါတၢ်ကသ့နီၤဖးကီၢ်ရုၣ်ဒီးစံာ် မ့တမ့ၢ်ကျိးအဂီၢ်ဒီးကီၢ်ရုၣ်ပူၤစံာ်, ကျိးဒီးကရၢၢ်ကအိဉ်လၢအကထီၣ်ခါ, လၢအကလးခါတၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤအီၤန့ၣ်လီၤ. အဒိ - ဒ်မုာ်တြီၤကီၢ်ရုၣ်စံာ်ကအိဉ်လၢအကထီၣ်အတက့ၢ်အဃိ ပှၤမ့ၢ်ဟ့ၣ်လံာ်အုဉ်သးအံဆုပှၤအခိဉ်ထံးကတၢ်တဂၤကမ့ၢ်ဝဲ မတ/စံာ်-၀၀၀၁အသိးန့ၣ်လီၤ.တၢ်မ့ၢ်ဟ့ၣ်ဆုစံာ်ကစၢ်ခံဂၤတဂၤတခါတၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤဝဲ မတ/စံာ် ၀၀၀၂ န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ကီၢ်ရုၣ်အပူၤစံာ်မ့ၢ်အိဉ်လၢအကလးန့ၣ်တၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤဝဲ မတ/စံာ် ၀၀၀၀၁, မတ/စံာ် ၀၀၀၀၂, ဆုမဲၣ်ညါတဆိတဆိအသိးန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်တခါဒ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤလံာ်အုဉ်သးအနီၣ်ဂံၢ်အသိးလဲၤဝဲဒ် ၁,၂,၃ အသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ကျိးတခါ မတ/ကျိး ၀၀၀၁, မတ/ကျိး ၀၀၀၂ အသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ကရၢၢ်တခါ မတ/ကရၢၢ် ၀၀၀၁, မတ/ကရၢၢ် ၀၀၀၂ အသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

မ့မ့ၢ်ဟိပ်ခိပ်တကဝီၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်လံာ်ဟိပ်ခိပ်လံာ်အုဉ်ကီတဘျီလံာ်န့ၣ်တၢ်မ့ၢ်မၤလံာ်ထီၣ်ဟိပ်ခိပ်လၢအအိဉ်တဆးဃိအံၤမ့ၢ်ဂုၤတၢ်မၤသီထီၣ်က့ၤဟိပ်ခိပ်အလံာ်အုဉ်ကီလၢအဟးဂီၢ်မ့ၢ်ဂုၤတၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၣ်သါမ့ၢ်ဂုၤတၢ်ပှၤတၢ်ဆါအီၤမ့ၢ်ဂုၤဒီးတၢ်ဆိတလဲအီၤမ့ၢ်ဂုၤန့ၣ်တၢ်မ့ၢ်ဆိတလဲက့ၤပှၤမံၤ မ့တမ့ၢ် မၤသီထီၣ်က့ၤဟိပ်ခိပ်လံာ်အုဉ်ကီန့ၣ်တလိာ်တၢ်ဆိတလဲအနီၣ်ဂံၢ်ဘဉ်. တၢ်ကဘဉ်ဟံက့ၤဒ်နီၣ်ဂံၢ်ဒ်လၢဟိပ်ခိပ်လံာ်အုဉ်ကီလီၤလံာ်တဘျီနီၣ်ဂံၢ်အိဉ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

(ခ) ဟိင်ခိင်လံာ်အုင်ကီၤအချာတၢ်ဘျာတဖၣ် (မြေယာဂရံအပြင်စည်းမျဉ်းများ)

၁. ပှၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်အီၤလၢဟိင်ခိင်အလံာ်အုင်ကီၤ (ဂရံ) အံၤကဘၣ်လူထွဲဝဲဒ်ခွဲအဲၣ်ယုၣ်-ဟိင်ခိင်ကပံာ်တၢ်ဘျာကျဲသန့အသိးန့ၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်တလူထွဲမၤထွဲဒ်ခွဲအဲၣ်ယုၣ်-ဟိင်ခိင်ကပံာ်တၢ်ဘျာအကျဲသန့အသိးဘၣ်တခီဟိင်ခိင်လံာ်အုင်ကီၤအဝဲအံၤတၢ်ဟံးန့ၢ်ထုးကွံာ်အီၤသ့ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိင်ခိင်လၢအအိၣ်လၢဟိင်ခိင်အံၤအဖီခိင်န့ၣ်ခွဲအဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်တခီဟံးန့ၢ်ကွံာ်အီၤသ့န့ၣ်လီၤ.
၁. ဤမြေယာဆိုင်ရာ (ဂရံ) ကိုလက်ခံရှိသူသည် ကေအဲန်ယူ၏မြေယာလမ်းစဉ် စည်းမျဉ်း အတိုင်း ကျင့်သုံးသွားရမည်။ ကေအဲန်ယူ၏ မြေယာ လမ်းစဉ်စည်းမျဉ်းအတိုင်း လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမပပါက၊ ဤဂရံကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းသော်၎င်း၊ ထိုမြေပေါ်ရှိ အရင်းအမြစ်နှင့် ပစ္စည်းများကို ကေအဲန်ယူအစိုးရမှ သိမ်းဆည်းခြင်းသော်၎င်းပြုလုပ်နိုင်သည်။
၂. ဟိင်ခိင်လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဟိင်ခိင်လံာ်အုင်ကီၤအံၤအပူၤဟိင်လံာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤမ့ၢ်အိၣ်တခီဟိင်လံာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤတဖၣ်အံၤတဘၣ်ဃးဒီးဟိင်ခိင်ကစၢ်ဘၣ်. မ့ၢ်တတခီဘၣ်ဃးဝဲဒီးပဒိၣ်ဒီးပဒိၣ်အနီၣ်ကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤပှၤတဂၤလၢပဒိၣ်ဟ့ၣ်အီၤလဲစ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤချၣ်န့ၢ်ဝဲဟိင်လံာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤတဖၣ်အံၤဒ်ခွဲအဲၣ်ယုၣ်စၢ်ထးတၢ်ဘျာအသိးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ဟိင်ခိင်လၢအဟးဂီၤကွံာ်ခီဖျိလၢတၢ်ချၣ်န့ၣ်ဟိင်လံာ်တၢ်ထုးတၢ်တီၤတခီပှၤလၢအချၣ်တၢ်တဂၤကဘၣ်လိးဝဲဒ်အပူၤကကီၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.
၂. အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းခံရသော၎င်း၊ ဂရံမြေအတွင်း မြေအောက်သံယံဇာတပစ္စည်းများရှိပါက၊ ၎င်းသံယံဇာတပစ္စည်းများသည်ထိုမြေဂရံ ပိုင်ဆိုင်သူနှင့်မသက်ဆိုင် ပေ။ ၎င်းသည်အစိုးရနှင့် သာသက်ဆိုင်ပြီး အစိုးရကဖြစ်စေ၊ အစိုးရကလိုစင်ထုတ်ပေးပြီး အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရသော လူတစ်ဦးဦးကဖြစ်စေ၊ ကေအဲန်ယူ၏သတ္တုတွင်းဌာန၏စည်းမျဉ်းတိုင်းတူးဖော်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင်သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ပျက်စီးသွားသော မြေကိုတူးဖော်သူက မြေပိုင်ဆိုင်သူအား တန်ရာ တန်ကြေးအရပေးလျော်ရမည်။
၃. ဟိင်ခိင်လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဟိင်ခိင်လံာ်အုင်ကီၤ (ဂရံ) အံၤအပူၤသ့ၣ်ပဟံၣ်ဒီးသ့ၣ်အဂ့ၤအဂၤလၢပဒိၣ်တြီယာ် တ ကလုာ် ကလုာ် မ့ၢ်အိၣ်တခီ ဟိင်ခိင်ကစၢ်အံၤကွံာ်လီၤဒီး

ဆါအီ၊ သူအီဒ်အနီကစာအတတ်ဘဉ်သးသီးတသ့ဘဉ်. မှ်အဲဒ်ဒီးကွဲတဲတခီ
ကဘဉ်မလွဲဝဲဒ်ခွဲအဲယုဉ်သ့ဉ်ပှ်တၢ်ဘျးအိဉ်အသီးန့ဉ်လီၤ.

- ၃. အသိအမှတ်ပြုထားသောဂရံမြေအတွင်း ကျွန်းသစ်နှင့်အစိုးရကတားမြစ်ထားသော
အခြားသစ်အမျိုးအစားရှိပါက၊ ၎င်းမြေပိုင်သူသည် မိမိသဘောအရခတ်လွဲရောင်း
ချခြင်း၊ မိမိအတွက်အသုံးပြုခြင်းတို့ကိုမပြုလုပ်နိုင်။ အကယ်၍ခတ်လွဲလိုပါက
ကေအဲန်ယူ၏သစ်တောဌာန စည်မျှင်အတိုင်း ကျင့်သုံးရမည်။
- ၄. လာကမျှ်ဒီးပှ်အါဂတၢ်လိဉ်အဖီခိဉ်မှ်အဲဒ်ဒီးဘျီထီဉ်တၢ်သ့ဉ်ထီဉ်တမံမံ၊ မှ်တု
ထီဉ်ကျဲထံဘိတမၢ်လၢအလဲခိဉ်ပှ်တဂၤအံၤအဟီဉ်ခိဉ်တခီဟီဉ်ခိဉ်လၢအဟးဂီၤ
အံၤကဘဉ်လိးဝဲအပှ်ဒ်အကၢကီဉ်အသီးန့ဉ်လီၤ.
- ၄. အမျှးဆိုင်ရာလိုအပ်မှုအပေါ်၊ အဆောက်အဦးတခုခုကိုဆောက်ရန်ဖြစ်စေ၊ လမ်း
ပေါက်ရန်ဖြစ်စေ၊ ရေမြောင်းတာ တမံတူး ဖော်ရန်ဖြစ်စေ၊ ၎င်း၎င်း ဂရံ မြေပေါ်၌ပြုလုပ်
ပါက၊ ပျက်စီးသွားသောမြေကို၊ မြေပိုင်ဆိုင်သူအားသင့်တော်သောတန်ဖိုးအ
တိုင်းပေးလျှော်ရမည်။
- ၅. ဟီဉ်ခိဉ်အံၤတၢ်မှ်ဆီတလဲကွံာ်ဟီဉ်ခိဉ်အကစာအမံမုာ်ဂုၤ၊ တၢ်မှ်ဟ့ဉ်လီၤတၢ်န့ဉ်
သါမှ်ဂုၤ၊ တၢ်မှ်ပိဉ်လီၤအီၤမှ်ဂုၤ၊ တၢ်မှ်ဆါကွံာ်အီၤမှ်ဂုၤ၊ တၢ်ကဘဉ်ဒုးသ့ဉ်ညါ
ခွဲအဲယုဉ်ကညီဒီးကလုာ်စာဖျိဉ်ကရၢအပှ်ဘဉ်မူဘဉ်ဒါလၢအဘဉ်ထွဲန့ဉ်လီၤ.
မှ်တဒုးသ့ဉ်ညါပှ်ဘဉ်မူဘဉ်ဒါတခီတၢ်ဟံးန့ဉ်ကွံာ်အီၤ (ရုပ်သိမ်း) က့ၤလံာ်အုဉ်သး
မှ်ဂုၤတၢ်ယုအိဉ်လီးစ့မှ်ဂုၤသ့ဝဲန့ဉ်လီၤ.
- ၅. ၎င်းမြေကို ပိုင်ဆိုင်မှုအပြောင်းအလဲပြုလုပ်လို၍ဖြစ်စေ၊ အမွေဆိုင်အပ်နှင်းလို၍
ဖြစ်စေ၊ ပေါင်နှံလို၍ဖြစ်စေ၊ ရောင်းချလို၍ဖြစ်စေ၊ ထိုသို့ပြုလုပ်လိုပါကသက်ဆိုင်ရာ
ကေအဲန်ယူတာဝန်ရှိသူတို့ထံအကြောင်းကြားရမည်။ ယင်းသို့အကြောင်းကြားခြင်းမ
ရှိပါက အပ်နှင်းထားသော၎င်း မြေဂရံကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်း ခြင်းသော်လည်းကောင်း၊
ဒဏ်ငွေရိုက်ခြင်းသော်လည်းကောင်းပြုလုပ်နိုင်သည်။
- ၆. ဟီဉ်ခိဉ်တကဝီလၢအဒီးန့ဉ်ဘဉ်ဟီဉ်ခိဉ်လံာ်အုဉ်ကီၤအံၤတၢ်မှ်တသ့ဉ်တဖျးတၢ်နီ
တမံဘဉ်န့ဉ်ကဘဉ်အိဉ်ဒီးအဂ့ၢ်အကျိလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ဉ်လီၤ. အဂ့ၢ်အကျိလီၤတၢ်
လီၤဆဲးမှ်တအိဉ်ဘဉ်န့ဉ်တၢ်မှ်ဟံးန့ဉ်ကွံာ်အီၤ(ရုပ်သိမ်း)မှ်ဂုၤ၊ တၢ်ဟံးန့ဉ်က့ၤဟီဉ်

ခိပ်မုၢ်ဂုၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၆. ဂရံမြေအဖြစ်ထုတ်ပေးထားသော၎င်း မြေသည် မည်သည့်သီးနှံပင်မှ စိုက်ပျိုးထားခြင်းမရှိခဲ့သော် ခိုင်လုံသော အကြောင်း အချက် (အကြောင်း ပြချက်) ရှိရမည်။ ခိုင်လုံသော အကြောင်းအချက်မရှိပါက ၎င်းထုတ်ပေးထားသောဂရံအား ပြန် လည်ရုပ်သိမ်း၍ဖြစ်စေ၊ မြေယာကို သိမ်းယူ ၍ဖြစ်စေပြုလုပ်နိုင်သည်။
၇. ဟိပ်ခိပ်တကဝီလ၊ တၢ်မၤအီၤအိၣ် (၃) နံၣ်ဆူအဖီခိပ် လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်သးန့ၣ်တၢ်ထုးထီၣ်န့ၣ်အီၤဟိပ်ခိပ်လံာ်အုၣ်ကီၤ(ဂရံ)သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.
၇. မြေယာတစ်ကွက်အပေါ်တွင် သက်တန်း (၃) နှစ်အထက် သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုရှိပါက၊ ဂရံမြေအဖြစ် သတ်မှတ် နိုင်ပြီး၊ ဂရံလက် မှတ် အပ်နှင်းနိုင်သည်။
၈. ဟိပ်ခိပ်ကစၢ်မ့ၢ်တဂၤယီၤဒီးအဟိပ်ခိပ်မ့ၢ်တအိၣ်တဆဲးယီၤဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်လံာ်အုၣ်သး(ဂရံ)လီၤဆီဆီအသီတဘျီန့ၣ်လီၤ.
၈. မြေယာပိုင်ဆိုင်သူတစ်ဦးတည်းက တစ်ဆက်စပ်တည်းမရှိသည့်၊ မြေနှစ်ကွက်အထက် ရှိမည်ဆိုပါက၊ သီး သန့်ဂရံလက် မှတ်များ မြေတစ်ကွက်ဆီ အတွက်ထုတ်ပေးရမည်။
၉. ဟိပ်ခိပ်လၢတၢ်တြီယာ်အီၤ (ကန့်ကွက်မြေ) န့ၣ်တၢ်တဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟိပ်ခိပ်လံာ်အုၣ်ကီၤ(ဂရံ)ဘၣ်.
၉. ကန့်ကွက်မြေများကို ဂရံ လက်မှတ်မထုတ်ပေးရ။
၁၀. ဟိပ်ခိပ်တခါလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအိၣ်, တၢ်သဘံၣ်သဘျီအိၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီး မ့ၢ်တရဲမ့ၢ်တလဲဒီးဘၣ်န့ၣ်တၢ်တဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟိပ်ခိပ်လံာ်အုၣ်ကီၤ(ဂရံ)ဒီးဘၣ်.
၁၀. ပြဿနာတက်နေသည့် မြေကွက်တစ်ကွက်ကို ပြဿနာမရှင်းသမျှ ဂရံ လက်မှတ်မထုတ်ပေးရ။
၁၁. ဟိပ်ခိပ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဟိပ်ခိပ်လံာ်အုၣ်ကီၤ (ဂရံ) အံၤ ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဟိပ်ခိပ်အခိ, တၢ်သူတၢ်သၣ်အခိမ့ၢ်တမ့ၢ်နီၣ်အခိဆူခုၣ်အံၣ်ယုၣ်ကိးနံၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ.
၁၁. ဂရံလက်မှတ်ထုတ်ထားပေးခံရသောမြေကွက်အတွက် ကောအဲနီၣ်ယူထံမြေခွန်၊ သီးနှံခွန် သို့မဟုတ် မြက်ခွန် ကိုနှစ်စဉ် ပေးဆောင်ရမည်။

၁၂. ဟိန်ခိန်လံာ်အုန်ကီ(ဂရုံ)လာတံာ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤအံၤဒ်သီးကလာပွဲၤဒိၣ်အဂီၢ်တံာ်က
ဘၣ်ဘျးစဲယုာ်ဒီးဟိန်ခိန်အံၤအဟိန်ခိန်ဂီၤကွံးကွံးဒီးတံာ်ဆါတံာ်ပွဲၤဟိန်ခိန်အံၤအ
လံာ်ဃံးဃာ်ဒီးတံာ်ဟ့ၣ်န့ၢ်သါအလံာ်ဃံးဃာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
၁၂. ဤမြေဂရုံလက်မှတ်နှင့် တပါးတည်းပိုမိုပြည့်စုံအောင် မြေယာ၏မြေပုံကြမ်း၊ ရှိခဲ့သော
မြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်နှင့် အမွေဆိုင်ရာပါ ပူးတွဲ ထား ရှိရမည်။

စံပြသုသုဉ်ဖျးဝဲကျါ
ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရ၊
ခုးခိလံာ်ဖိုင်

ခိုင်ဂံ-_____

၁. မဲ-_____

၂. အိုင်တံာ်လီ-_____သဝီ-_____ကရ၊
_____ကီဆိုင်-_____ကီရိုင်

၃. ဟိုင်ခိုင်အယုာ်-_____

၄. ဟိုင်ခိုင်ခိလီလံ-_____

၅. မုာ်နံ-_____

ဝဲကျါခိုင်

စံပြသုသုဉ်ဖျးဝဲကျါ
လီာ်ခိုင်သး

ပျာထာ်ခိ

စံပြသုသုဉ်ဖျးဝဲကျါ
ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရ၊
ခုးခိလံာ်ဖိုင်

ခိုင်ဂံ-_____

၁. မဲ-_____

၂. အိုင်တံာ်လီ-_____သဝီ-_____ကရ၊
_____ကီဆိုင်-_____ကီရိုင်

၃. ဟိုင်ခိုင်အယုာ်-_____

၄. ဟိုင်ခိုင်ခိလီလံ-_____

၅. မုာ်နံ-_____

ဝဲကျါခိုင်

စံပြသုသုဉ်ဖျးဝဲကျါ
လီာ်ခိုင်သး

ပျာထာ်ခိ

စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျိး

ကညီဒီကလုာ်စာဖိုင်ကရ၊

ကျိး၊ က၊ ကရ၊အခါလံာ်ဖိုင်

နီၣ်ဂံၢ်-----

၁. မံၤ-----

၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရ၊

-----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၣ်

၃. ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အထီ-----အ့ကၢ်

၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----

၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----ဟီၣ်ခိၣ်ကလုာ်-----

၆. ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ-----

၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----

၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----

ဝဲကျိးခိၣ်

စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျိး

လီၤဆၣ်သး

ပှၤထၢတၢ်ခိ

နီၣ်ဂံၢ်-----

၁. မံၤ-----

၂. အိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရ၊

-----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၣ်

၃. ဟီၣ်ခိၣ်အလံာ်အထီ-----အ့ကၢ်

၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----

၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----ဟီၣ်ခိၣ်ကလုာ်-----

၆. ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ-----

၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----

၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----

(လံာ်ဖျၢၣ်-----)

၉. မုၢ်နီၤ-----

ဝဲကျိးခိၣ်

စံသုံးသျှင်ဖျးဝဲကျိး

လီၤဆၣ်သး

ပှၤထၢတၢ်ခိ

စံၣ်ပျဲၤသျှၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ
စံၣ်ခိလံာ်ဖျိတၢ်

ခိၣ်ဂံၢ်-----

၁. မံၤ-----

၂. ဆိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရၢ
-----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၢၣ်

၃. စံၣ်အလၢ်အထီၣ်-----အ့ကၢ်

၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----

၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----

၆. ဟီၣ်ခိၣ်ဆိၣ်တၢ်လီၤ-----

၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----

၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----

(လံာ်ဖျၢၣ်-----)

၉. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲၤကျိၢ်ခိၣ်
စံၣ်ပျဲၤသျှၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
လီၢ်ခၢၣ်သး
ပုၤထၢတၢ်ခိ

စံၣ်ပျဲၤသျှၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ
စံၣ်ခိလံာ်ဖျိတၢ်

ခိၣ်ဂံၢ်-----

၁. မံၤ-----

၂. ဆိၣ်တၢ်လီၤ-----သဝီ-----ကရၢ
-----ကီၢ်ဆၣ်-----ကီၢ်ရၢၣ်

၃. စံၣ်အလၢ်အထီၣ်-----အ့ကၢ်

၄. ကစၢ်ပၤနီၣ်ဂံၢ်-----ပျီနီၣ်ဂံၢ်-----

၅. ဟီၣ်ခိၣ်အပတီၢ်-----

၆. ဟီၣ်ခိၣ်ဆိၣ်တၢ်လီၤ-----

၇. ဟီၣ်ခိၣ်အယုာ်-----

၈. ဟီၣ်ခိၣ်ခိလီၤလၢ-----

(လံာ်ဖျၢၣ်-----)

၉. မုၢ်နံၤ-----

ဝဲၤကျိၢ်ခိၣ်
စံၣ်ပျဲၤသျှၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ
လီၢ်ခၢၣ်သး
ပုၤထၢတၢ်ခိ

OFFICE OF THE SUPREME HEADQUARTERS
KAREN NATIONAL UNION

KAWTHOOLEI

ကညီဒီကလုံစာဖိုင်ကရ၊ - ကိုသူလှ၊

ဟိုင်ခိုင်ကပံတံကွဲးနိုက်ကွဲးမ၊ တ်အိုင်ကီ၊

ကောအဲန့်ယု-ကရင်အမျိုးသားအစည်အရုံး - ကော်သူးလေ၏မြေရပိုင်ဆိုင်မှု အာမခံ

တက်ကွဲးနိုက်နိုက် _____
မှတ်တိုင်နံပါတ် _____
နိုက်ဂရ် _____
အမှတ်စဉ် _____

Grant

ဟိုင်ခိုင်တံဖဲတံမအီအကလုံ _____ ဟိုင်ခိုင်ကစံအံ၊ _____ ပံအံ၊ _____
စိုက်ပျိုးမြေအမျိုးအစား _____ မြေပိုင်သူအမည် _____ အဘအမည် _____

အိုင်သဝီ _____ ကရ် _____ ကိုဆင် _____ ကိုရ် _____
နေရပ်ကျေးရွာ- _____ ကျေးနယ်- _____ ခရိုင်- _____
လာအမ္ပံဟိုင်ခိုင်လတံတီထီန့်အီ/ တံပျူန့်အီ/ န်ဘင်တံန့်သီလာဒိပ်/ _____ ဒီးန့်ဘင်တံမကံမကျဟိုင်ခိုင်လံအိုင်သး
ရိုဝင်းမြေသည်ဖော်ထုတ်၍ရရှိသောမြေ၊ ဝယ်ယူသည့်မြေ၊ မိဘအမွေခံမြေ _____ ဖြစ်ပြီး ကောအဲန့်ယု-ကရင်အမျိုး
(ဂရံ)အံလာခင်အဲန့်ယု-ကညီဒီကလုံစာဖိုင်ကရ၊နိုက်လီ၊ _____
သားအစည်းအရုံးမှအသိအမှတ်ပြုသော(ဂရံ) မြေဖြစ်သည်။

ဟိန်ခိန်တံအုဉ်သး - မြေယာဆိုင်ရာ သက်သေအချက်အလက်

ဟိန်ခိန်ကပ်တံဖးဆိုင်မဆိုင်ဆကလုာ် _____ ကစံပနီနိန် _____ ပျီနိန် _____ ဟိန်ခိန်အပတ် _____ ဟိန်ခိန်ဆလဲအကံ _____
 စိုက်ပျိုးခြေအမျိုးအစား- _____ ဦးပိုင်နီပတ်- _____ ကွင်းအမှတ်- _____ မြေအတန်းစား- _____ မြေအကျယ်အဝန်း- _____
 မီး- _____ ဟိန်ခိန်ဆိုင်တံလီာ် _____ မှ်ထီၣ် _____ မှ်နီၣ် _____
 ဒဿမ- _____ မြေတည်နေရာ- _____ အရှေ့- _____ အနောက်- _____
 ကလံထံး _____ ကလံစီး _____ ဆိုင်လာသဝီတံပာ _____ ကရံ _____
 တောင်- _____ မြောက်- _____ တည်နေရာကျေးရွာတွင်- _____ ကျေးနယ်- _____
 ကီာ်ဆဉ် _____ ကီာ်ရုဉ် _____
 မြို့နယ်- _____ ခရိုင် _____

ဟိန်ခိန်ဆတံစံၣ်စိတံစိအဖုဉ် _____
 မြေရာဇာသမိုင်းအကျဉ်း _____

တံမနီၣ်လီဆီအလီာ်မုာ်ဆိုင် _____
 အထူးမှတ်ချက် (ရိပ်က) _____

မှ်နံ၊ _____
 ရက်စွဲ _____
 ပှဟ့ၣ်လီလံာ်အုဉ်သး(စုဆဲးလီ၊
 (ဂရံ)ထုတ်ပေးသူ (လက်မှတ်)

ပှအုဉ်သးဆဲးလီ၊အမံ၊
 သက်သေခံနီၣ်မည်

အမံ၊ _____
 အမည် _____
 လီာ်လ၊မုာ် _____
 ရာထူးတာဝန်အဆင့် _____
 ကီာ်ရုဉ် _____
 ခရိုင် _____
 ၁. မံ၊ _____ မည် _____
 စုဆဲးလီ၊ _____
 လက်မ _____
 ၂. မံ၊ _____
 ၂. မည် _____
 စုဆဲးလီ၊ _____
 လက်မ _____

